

MAGYARLA

Igazgató és felelőszerkesztő:
dr Paál Árpád

Laptulajdonos: SZENT LÁSZLÓ NYOMDA R-T.
Törvényeségi bej. szám: Tr. B. 11/11. Jun. 1938.

Főmunkatárs: dr Gyárfás Elemér

Karácsony és lelki egység

Irta: Gyárfás Elemér

Elmondom újra meg újra a karácsonyi angyalok fohását: „Békesség a jóakaratu embereknek!” s szívem mélyéből kívánom, hogy a betlehemi kisded születésének ünnepén békesség költözzék minden magyar testvérem lelkébe.

Sajnos, a tünöben levő esztendő sehova sem hozta meg ezt a békességet, sőt szétzilálta azt is, ami a világháboru óta eltelt két évtized alatt valamennyire már gyökeret eresztett.

Európa nagyhatalmai ismét fegyverrel állnak szemben egymással s a semleges nemzetek aggódva nézik a jövőt, hogy a vérözön nem árasztja-e el őket.

Az erdélyi magyarság belső életét is súlyos próbára tette a letünö esztendő. Művehető rendszerváltozás s ezzel kapcsolatban radikális személyeserek mentek végbe, látványlag előkészítés nélkül, a nagyközönségre nézve jórészt váratlanul, sőt meglepetés-szerűen.

Az egymást kergető események s az egymással megütközött érvek kellő megismerésének hiánya kettős irányban is érezteti káros hatását.

Közömbösség és fásultság áramlik a tömegek felől, melyeknek nem volt alkalmuk akciók és személyek fölött szívük szerint állásfoglalni; bizalmatlanság és ellenérzés ütközik ki azok oldalán, akik az ügyek intézéséből kikapcsolódtak anélkül, hogy ennek szükségéről vagy kényszerűségéről meggyőződhetek volna.

Nem kellett különösebb politikai bölcsesség ahhoz, hogy e fatális lélektani folyamat előre megjósolható legyen. Az előrelátó lelkében feltörő aggodalmakat elcsitíthatná a kormány által engedélyezett népközönségi szervezet rendszeres kiépítése, amit azonban — sok egyéb ok mellett — fájdalmasan késettettek az általános helyzetből folyó akadályok.

Igy szívszorongva kell látnunk előre kifejezett aggodalmaink fokozatos teljesülését.

Állásfoglalások és megnyilatkozások — szoros és közvetlen kapcsolat hiányában — nehezen találják el a közvélemény érzését és felfogását; a bizal-

matlankodás megnyitja a füleket felelőtlen helyről kiinduló tetszetős hangoknak s az így fakadó ellenérzések meggondolatlan, kalandos elhatározásokra csábítanak.

A jövőbe tekintő szem megborrad, ha végig nézi a fásultságok és bizalmatlanságok szülte eme lelkiállapot további tragikus következményeit. Szakadások és szembeállítások, szétüredezések és ellenségeskedések veszélye fenyeget.

Karácsony ünnepére való készültetésnek összehasonlíthatóságában kötelességnek érzem ezért kérő szóval fordulni minden jóakaratu és jószándéku magyar testvéremhez.

Ugy érzem, e megszólalásra fel is jogosít, de kötelez is az a teljesen érdektelen és őszintén elfogulatlan szerep, melyet az erdélyi magyarság mindenkor vezetőinek oldalán — személyi ellentéteket, féltekenységeket s ambíciókat soha figyelembe sem véve — az uralomvátozás első éveit óta betöltöttem és órintetlenül megőrizni igyekszem.

Ismerem gyökereikben az eseményeket, indokokat, magatartásokat, melyek a mai helyzet kialakulásához vezettek. Sem ellenszenv vagy elfogultság, sem a legmelegebb baráti és bajtársi érzés nem homályosítja el szememet, hogy világosan ne láthassam, kit milyen hibák, mulasztások, tévedések, helytelen állásfoglalások terhelnek s kik milyen érdekekkel formálhatnak jégot örökös hállánkra. Tudom azt is, hogy az események alakulását mennyiben idézték vagy segítették elő az egyik és másik oldal terhére írható magatartások s mely helyzetekben gyakoroltak az események alakulására döntő befolyást rajtuk kívül vagy éppen felettünk álló tényezők.

Remélem, hogy előrehaladó korom dacára megérhetem még, hogy mindezeket sorstestvéreim nyilvános tudom-

mására bocsáthatom, ugyanazzal a tárgyilagossággal, mellyel a csucsi paktum adatait és kísérő körülményeit lerögzítettem.

Ma azonban, világháború közepén, nem számonkérőszékek tartása a feladat. Ma csak arról lehet szó, hogy akiknek a felettünk álló erőtényezők lehetőséget nyújtanak a népünk érdekében való küzdésre és munkálkodásra, igyekezzenek erejük megfeszítésével s a legalkalmasabb munkatársak csoportosításával elvégezni azt, ami emberileg megtehető.

Mindenki más pedig, aki tettel nem teheti, legalább szóval és írás-

Veit Stoss gyönyörű domborműve (1523-ból.) A bambergi székesegyházban őrzik

ant, érzéssel
is, segítsen
és megakad
Mindnyá
tünk el olya
hatnának m
nyájunk ör
élen-állók
ben előbb-ut
el ne
kopjanak, le ne
gát a jogainkért és
érvényesüléseért —
ban beszélni vagy jövő szereplésre alkalmat
sóná tenni.

Ne távolítsanak tehát el egymástól egyesek
hibái és emberi gyarlóságai s ne engedjük ezek
miatt egymás iránt ellenérzéseket urrá lenni lel-
künkön.

Hibákat helyre lehet hozni, mulasztásokat
lehet pótolni, elvétett lépéseket ki lehet javítani

Papp Sándor riportja

Bukarest - az európai háboru negyedik hónapjában

Fehér karácsony, drágaság és — gondtalanság!

București, 1939. karácsonyan.

Hogyan él az „európai csapás” negyedik hó-
napjában a semleges Románia fővárosa, a rövid
két évtized alatt kilencszázezer lakosu
metropolisszá fejlődött Bukarest?

Ha öszintén akarunk felelni a kérdésre, úgy
be kell vallanunk, hogy ez a javithatatlanul élet-
vidám város alig-alig változtatott régóta megszok-
ott életrendjén és a számos részén lángbanálló
öreg kontinensünk máshonnan idetevett vándora
bizonyára valami mesebeli békeszigeten képzelheti
maga, ha a Calea Victoriei déli korzóján
látszólag gondtalanul sétáló elegáns hölgyközönsé-
get és a karácsonyi pompába öltözött fényesebb-
nél fényesebb kirakatokat látja.

Mert állapítsuk meg mindjárt előljáróban:
Bukarestben még mindig rendki-
vül fontos a külszín. Ez a külszín pedig,
két évtized fantasztikus méretű átalakulási, szín-
játéka után tagadhatatlanul előnyösnek nevezhető.
Bukarest modern nagyvárossá fejlődött, amely sok
tekintetben egyenrangú bármely nyugati, vagy
középeurópai nagyvárossal.

Ez a szüntelen átalakulási folyamat ma is
tart. Amíg északon és nyugaton robbannak a ne-
gyedtonnás légibombák, Bukarestben tovább épít-
tenek. Igaz, rombolnak is a fejlődés érdekében.
Az őszi hónapok alatt rekord-gyorsasággal tünt el
a királyi palotával szemben emelkedett két impo-
zans palota, majd néhány további nagy bérház,
köztük a patinás Metropol Szálloda. He-
lyükön park virul tavaszra és az egykori, jellegze-
tesen szűk Calea Victoriei erőse óriási méretű
térre változik, amelynek közepén I. Carol ki-
rálynak a horvát Mestrovic szobrász által
fadruszi arányokban megmintázott éreparipája fe-
szült izmait. A királyi palotával szemben, az új tér
tulso oldalán a belügyminisztérium új palotája kö-
zeledik a befejezéshez és néhány hónap múlva,
a szó legszorosabb értelmében nem lehet majd rá-
ismerni a főváros eme központjára, amely a ki-
rályi palota körül ugyszólván a szemünk láttára
alakul ki.

De nemcsak a reprezentációs városforum való-
sul meg, hanem a főváros minden részében lázas
építkezés folyik. A néhány év előtt körülbelül
800 méteres szakaszán beholtzott Dambovita
folyócska további szakaszainak befedését is el-
kezdték három hónappal ezelőtt és a fővárost ke-
resztültszó körutnak Cotroceni villanegyedé-
be kivezető szakasza már a beholtzott csatorna
felett keletkezett óriási térségbe torkollik, amely-
nek meghosszabbításaként parkok és pázsitok vég-
nélküli zöldje teszi szabaddá a perspektívát a
Cotroceni királyi kastély gyönyörű kertjeihez.

Ennek a nagyarányú építkezési és városfej-
lesztési tevékenységnek irányítója Dombrovski
tábornok, a főváros erélyeskezű főpolgár-
mestere, akinek legfőbb becsvágya az, hogy Ro-
mánia fővárosát minden tekintetben
teljesen modern nagyvárossá fejlessze. Különösen

s legfőképpen nem csak lehet, de szükséges is,
kicsérélni a jószándékuk dacára alkalmatlannak,
gyöngének, hibásnak bizonyult embereket s má-
sokat állítani helyükbe.

Csak egyet nem lehet. Belső béke és lelki
egység nélkül nem lehet a legsekélyebb ered-
ményt sem elérni s egyetlen lépést sem lehet
előre tenni.

A Gondviselés megkímélt minket attól, hogy
az ideai karácsonyt mi is fegyverben töltsük, mint
sok más nemzet.

Háláljuk meg ezt a nagy kegyelmet szíval,
hogy ápoljunk és minden ellenséges érzéstől óvjuk
saját sorainkban a békeséget és lelki egységet.

Sorsunk, jövőnk függ ettől s végzetünk lehet
— mint volt sokszor a multban — ha megőrizni
nem tudnók.

A karácsonyi kised mosolygó arcába nézve
s az ő szegényes jászola előtt megalázkodva, hi-
szem, meg fogjuk találni egymás testvéri kezét!

Diszes nagy kísérettel történik XII. Pius pápa viszonzó látoga- tása az olasz uralkodópárnál

Vatikánvárosból jelentik: XII. Pius pápa
— mint ismeretes — december 28-án viszonzó-
za az olasz uralkodópár vatikáni látogatását. A
Szentatyát Maglione bíboros-államtitkár, Pi-
gnatelli di Belmonte, a bíborosi kar dékánja és
mintegy 40 magasrangú egyházi méltóság kísé-
ri el.

Folyóirat-szemle

Az erdélyi magyar sajtó eseménye a „Vasár-
nap” karácsonyi száma. Ujszerű tartalmi beosz-
tás, izlées kiállítás, gazdag illusztrációs anyag.
A Vasárnap ünnepi számai mindenkor sikerül-
tek, de a mostani még a szokottnál is nívósabb,
szébb, elevenebb. Címkeplül XII. Pius pápa leg-
ujabb fényképe díszíti. A karácsonyi szám vezető
cikke: Márton Áron erdélyi püspök kitünő írása,
„Az egyház és a nevelés.” A két fogalom tar-
talmának összevetéséből első hallásra megérez-
zük, hogy a kettő között elválaszthatatlan össze-
függés van. Erről az Erdélyi főpásztorra igen idő-
szerű és nagyfontosságú irányelveket. Lakatos
Ottó dr. minorita rendfőnök vezércikkében a mai
karácsonyról, a háború és ezenvedés karácsonyá-
ról írt fenkölt szellemű gondolatébresztőt. A rá-
diónkronikáiról ismert és népszerű szerkesztő,
Papp Jenő Karácsonyi című írásában a régi ka-
rácsnyok varázsos melegét és derijét hozza
vissza néhány percre. Sonnenschein: Mindenki
karácsonya c. írása a Vasárnap sok olvasójának
szereztetett igaz lelki örömet. A lap hosszabb
tanulmányt is közöl, az erdélyi magyarság egyik
legfontosabb kérdésétől: a gyermekvédelemről.
Schmidt Béla dr. marosvásárhelyi orvos avat-
ott tolla tárja az olvasó elé a kisebbbégi gyer-
mekvédelem helyzetét és teendőit, értékes statisztikai
adatokkal támasztva alá egyes megállapítá-
sait. Dr. Rácz Sándorné az esztéta biztos kezé-
vel és a szükreszabott terjedelméhez mérten bá-
mulatos könnyedséggel ismerteti meg a olvasót
a művészettörténelem egyik legrokonzenvesebb ré-
szével: a gyermek ábrázolásával, a különböző ko-
rokban. Cikkét bőséges illusztrációs anyag kísé-
ri. Karácsonyi számában új rovatot is nyit a Va-
sárnap. Címe: „Erdélyi figyelő”. Irja Heszke
Béla, az Erdélyi Katolikus Akadémia örökét ké-
pező Pázmány Társaság főtitkára. Az erdélyi
szellemi, művészeti és társadalmi élet kereszt-
metszetét adja. Beszámoló és kritika egyben.
Kulcsár Kálmán a felvidéki fiatal magyarság
szociális mozgalmát és a kassai VIII. Proletuska
kongresszus határozatait ismerteti dióhéjban. —
A karácsonyi szám irodalmi színvonalát kitünő
elbeszélések és hangulatos költemények emelik.
Elbeszéléssel szerepel Nagy Méda, Hallósy Már-
ta, Mezőssy Mária, Lucia Scurtu (fordítási ro-
mánból), költeményekkel Pusztai Sándor, Dezsé-
nyi Béla, Holló Ernő, Erdős Alfréd, Flórián Ti-
bor, Papp Asztrik, igen változatos a „Kultura és
élet” rovat, melynek közleményei (pl. a magyar
katolicizmus utja, a jezsuita rend négyezredes
jubileuma, militarista marxizmus, a finn bástya,
stb.) időszéri, hátor írások. Bejelentik a Vasárnap,
hogy több oldalról jövő kérdésre kiadta a „Lelki-
pásztorok zsebnaptárát” — intenciósi előjegyzések,
igehirdetés, hitoktatás, egyesületi vezetési, stb. ro-
vatokkal. Megjelenik újfórr. Ára — előrangú
papíron, izlées külsővel — csak 12 lel. — A ka-
rácsnyoi számot Hajós Imre festőművész lino-
leum mezejele is gazdagítja, végül rejtvényrovat
zárja le. Az ünnepi szám ára: 25 lel. A Vasárnap
előfizetése félévre 120 lel. Megrendelhető a ki-
adóhivatal utján, Arad, Str. Bratianu 2.

* Szükszoruláznál és az ezekkel járó fellüvő-
dásnál, légzési zavarnál, szívöbögésnél, szödu-
lésnél és füzugásnál a belek működését egy-két
pohár természetes „Ferenc József” keserűviz
csakhamar elrendezi, a gyomoremlesztést előmoz-
ditja, a vérkeringést felfrissíti a tiszta fejet és
nyugodt alvást teremt. Kérdezze meg orvosát.

Vasalásnál nincs többé fejfájás és rosszullet, ha Margina Resita

termelésű Retorta faszinet használ, mivel az mentes minden mérges gáztól és víztől.
Valódi, csakis a fenti címkével ellátott faszén. Kapható az egyedáru-
sítónál
„Pădurea” Iyuskay István cégnél Oradea, Barieri u. 14
Telefon 19-15 és minden füzzerkereskedésben. 10 kg-os rendelést már házhoz szállítok.
Ugyanitt prima füzifa legolcsóbb napi árban kapható.

Kisebbségi jogfejlődés

Irtta: Dr. Szász Pál

Amióta különböző országokban kisebbségek élnek, kisebbségi jogok is vannak, mert az élet és a jog mindig elválaszthatatlan.

Mindenki mindig természetesnek találta a multban, hogy a kisebbségek saját anyanyelvüket használják, apáik, nagyapáik, ősük szokása szerint élnek, vagyis népi hagyományait ápolják. Az is természetes volt, hogy a különböző népcsoportokhoz tartozók ruházódásukban is lehetőleg ragaszkodnak az öröklött formákhoz. Már csak azért is, mert régebben ezt a primitív, vagy fejlettebb háziipar eszközeivel és ősiktől tanult módon maguk készítették. Megszokott földművelési eszközeiket használták, állattenyésztésben az állatok használatának módjában és más efélékben ugyancsak él az ősi hagyomány. Másként nem is lehetett: egész életformájuk az ősök hagyatékára épült s az ősök szelleméhez igazodott.

Mindezek a hagyományok, jellemvonások és szokások részben, vagy egészben, többé vagy kevésbé különböztek az ugyanazon, vagy szomszédos földön élő többségi, vagy többi népek hagyományaitól és szokásaitól, nehézséget azonban nem okoztak, mert lényükben nem ütköztek össze, az egymás melletti — vagy együttlést nem akadályozták. Így jelentkeztek a kisebbségi népek külön sajátosságai, — a nemzeti sajátosságok.

A régi államfők és az állam kormányzásával megbízott államférfiak hamar rá jöttek, hogy a kisebbségek békés élete, erőiknek és értékeiknek az állam szolgálatába való állítása — fontos államérdek. De nemcsak felismerték a kérdés lényegét, hanem meg is találták a rendezés legtermészetesebb módját. A kisebbségek belső, maguk közötti életének rendbentartását közülük való, vagy általuk választott, vagy a kormányzat által kijelölt férfiakra bízták.

Ezt az okos és célszerű berendezkedést, mely a szilárd nemzeti sajátosságok alapjain látható szervezetbe tömörítette a kisebbségeket, csak a későbbi fejlődés zavarta meg.

Néhány bölcs államvezető sietett még idejében törvények által biztosítani és szabályozni a kisebbségi, akkor még nemzetiségi jogokat. Szüksége volt erre az államnak egyrészt a benne élő kisebbségek megnyugtató céljából, hogy ezek a bennünk élő erkölcsi és anyagi értékeket az állam javára is kifejleszthessék és érvényesíthessék, de szüksége volt erre másrészt azért is, hogy a kisebbségek anyaállamainak barátságát a maga részére biztosíthassa, ami annál fontosabb volt az illető államra nézve, minél közelebb feküdt a kisebbségek anyaállama és az minél nagyobb erőt képviselt.

Amelyik államban a kisebbségi jogok rendezéséről, idejében gondoskodtak és az ilyen értelmű intézkedéseket megfelelő módon végre is hajtották — ott a kisebbségi kérdéssel nem volt lényegesebb baj — de amelyik állam elmulasztotta ezt,

az mulasztásának következményeitől sohasem birt szabadulni. A következmények ugyanis előbb, vagy utóbb elháríthatatlanul jelentkeztek és súlyos, néha már megoldhatatlan feladatok elé állították az állam politikai vezetőit.

Tagadhatatlan, hogy a kisebbségi jogigények az általános emberi jog fejlődésével pontosan lépést tartottak és természetesen lépést is kell tartaniok.

Évszázadok előtt, különösen a többségi népek között elszórtan élő kisebbségekkel megtörténhetett, hogyha a többségi nép magasabb kultúrával rendelkezett, abba beleolvadt a nemzeti sajátosságait önkéntelenül nem tudta megőrizni.

De ma, a nemzeti és népi gondolat másfél-száz éve után, amikor a nemzeti kultúrák terjedésének és terjesztésének szolgálatába áll a szellem és technika minden eszköze, elképzelhetetlen egy kisebbségi nép elnemzetlenítése. Sőt, minél nagyobb az ilyen irányba menő nyomás, annál élesebb és hatásosabb az ellenállás, mert minden kisebbség érzi, hogy az ehhez szükséges egyszerű és jogos eszközök megszerzése és biztosítása részére nem lehetetlen.

Egyetlen helyes megoldási lehetősége van tehát a kérdésnek — a kisebbségi jogok korszerű, új megfogalmazásának, alkotmányos formák szerinti való törvénybefoglalása, a törvények igazságos végrehajtása. Elkerülhetetlenül szükséges ez különösen ma, mikor a kisebbségi jogok kérdése a közérdeklődés homlokterébe került és igen nagy politikai jelentőséget kapott a politika mindkét vonalán.

Nálunk a kormány felismerte a kérdés fon-

tosságát és nagy horderejét. Azzal az elhatározással nyul a problémához, hogy azt a legmodernebb módon meg is oldja. Ezért megállapodásokat kötött a kisebbségek képviselőivel és számos kormánynyilatkozatban közölte a nyilvánossággal kisebbségpolitikai elhatározásait.

A kormány a magyar kisebbség egyes problémáit máris megoldotta. Aztán találunk olyanokat is, amelyek elég közel jutottak a megoldáshoz. Egyesek megoldása viszont — folyamatban van. A kormány biztosítja a lehetőséget a magyar kisebbségi népek, hogy gazdasági, kulturális és szociális téren szabadon szervezkedhessenek, életél szervezeteiben szabadon kiélhessék és fejleszthessék hogy az állami életben ezen szervei révén kollektív jelentkezhessenek.

A fentiek és rajtuk túlmenő, vagy többször hangoztatott kormánynyilatkozatok a magyarságban őszinte örömet és sok reménységet keltenek.

De helytelenül látna és hibát követne el a magyarság valamelyik képviselője, ki azt állítaná, hogy ezen annyi reményre jogosító kormányintézkedések után a magyarság lelki egyensúlya teljesen helyreállott és teljes megnyugvással néz jövője elé. Aki magyarságunkkal mély lelki közösségben él és vele együtt érez tudja, hogy helyes jogérzékben és igazságszeretetében megbízhatik.

A magyar őszintén óhajta, hogy gyermeke az állam nyelvét jól megtanulja, mert tudja, hogy az életben a többségi nép fiaival együttélnie és versenyeznie kell. Akarja is, hogy ne mes versenyre kelhessen szorgalomban, munkában és tudásban és lojalitásban is. De legyen módja arra, hogy nemzeti kultúráját őrizze,

feltehetőleg és azal életének nemzeti jellegét megadhatta.

A magyarság látni akarja régi tradícióival bíró kulturintézményeit, a Muzeum Egyesület, Erdélyi Közművelődési Egyesület és a többi kultúregylet jövőjének biztosítását, akarja, hogy ezen intézményeink hamarosan megkezdhessék a jövőre kiható egész munkásságukat. Elvárja és kéri intézményeinek és kulturánk munkásainak — tanítók s tanárok részére az államnak ugyanazon erkölcsi és anyagi támogatását, amelyben az állami intézmények és az állami kulturamunkások részesülnek.

Az inferioritás érzelmeknek kiküszöbölése nemcsak kisebbségi, hanem ép anyanyira államérdek is.

Elfogadott igazság, hogy a kultúra közelebb hozza az embereket egymáshoz, viszont keserűséget, gyűlöletet szül az indokolatlan mellőzöttség, főleg a másodrendűség érzete. Ezeket és ezeket az okait kell bölcs előrelátással megszüntetni.

Nem akarok felsorolásokra vállalkozni e helyen. Hiábavaló vállalkozás is volna

Magyarokhoz karácsonykor

Karácsony est, karácsony éjjel.

A keresztény emberiség számára a szeretet és a béke ünnepe.

Az egyén számára a családé, de főleg a gyermeké, a jövőé.

Szimbóluma a bölcső és a Tavasz ígérete: téli álmában is örökzöld fal.

Szeretet és béke, gyermek és jövendő...

Milyen szép mége e szavak hangja is! Ha végigmondjuk őket, mintha harangok konganának.

És midőn elgondoljuk értelmüket, elbűnk lép mindaz, amire vágyik az emberi szív.

Amire hiába vágyik.

Mert körülöttünk újra háború tombol.

E földgömb legnagyobb népei újból háborúznak. Újból háborúba kezdett ugyanaz a nemzedék, aki végigélte a világháború borzalmait. Annak tanulságaiból nem azt szűrte le, hogy minden módon békét akarjon, hanem azt: miként lehet tökéletesíteni mindent, ami ől. A tudomány minden vívmánya ezt a célt szolgálja. Gépkocsik, repülők, turbinás hajók. A kémia bonyolult képletei közül nem annak van becsülete, ami termékenyebb tenné a földet, vagy végezne leprával és pestissel, hanem annak, ami biztosabban gyilkol. Még a rádió is, melyről midőn megindult világszerte azt hittük, hogy a népek közlekedését fogja szolgálni, — a rádió is csak gyűlölségi eszköz a hadviselők kezében; romboló propagandára használják, vagy hadihíreik kikürtölésére: ma ezt a várost romhalmazzá löttük, ezt a gyárat elpusztítottuk, ma ennyi repülőt, holnap ennyi hajót. És büszkén hirdetik: „Bombavetőink sikerrel működtek...”

A tudomány ilyen fényes vívmányai a háború borzalmait kiterjesztették a polgári lakosságra is. Míg a multban a civil lakosság — agok, asszonyok, gyermekek — csupán nélkülözést szenvedtek, vagy vagyoni kárt, ma közvetlen életveszélybe jutottak ők is.

A semleges országok helyzete is megváltozott.

A mult világháború idején irigylendő volt az állapotuk. Gazdagodtak. Gondtalanul éltek és nyugalomban.

Ma talpig fegyverben állanak. Kénytelenek vele. „Légy készen arra, hogy öl, nehogy megölessél” — ez most a törvény. Készen kell lenni minden megpróbáltatásra.

Midőn pedig végigszemléljük a világnak ezt a vigasztalan képét, magunkba kell szállnunk. Minden ember kötelessége ez. Mindenkinnek, aki felelősséget visel a vállán. És ki az, akinek nincs ilyen terhe? Nincs senki, aki ne hordozná gondját családjának, falujának, egyházának vagy népének, aszerint, ahová állította a sors. Ezért fordulok ma édes szülőföldünk magyar népéhez.

Bizonytalan, mit hoz a jövendő. Bizonytalan, milyen problémák vagy megpróbáltatások elé állít. Mit követelhet népielőnktől és hűségünktől. De az az egy bizonyos: bármilyen következzék is, jó vagy rossz, csakis akkor állhatjuk meg helyünkön a történelem ítélőszéke előtt, ha lélekben is egybekapcsolódunk. Fogjunk hát egyetlen és igaz közösségbe össze, békés akarattal és testvéri szívvel!

Ezt fogadjuk meg karácsony estjén.

Bánffy Miklós

és a magyarság képviselői illetékes helyen lelkiismeretük parancsának engedelmességgel ezt amugy is mindenkor megteszik, csak a közös nagy nyilvánosság részére nyitottam ki egy kis ablakot, néhány percre, hogy bepillantassunk, kölcsönösen a magyarság igényeinek és reményeinek tárházába.

Aki ezt a tárházat jobban ismeri, bizonyoságot tehet arról, hogy úgy gazdasági, mint szociális téren az államhivatalokban való részvétel ügyében, vagy bármely más kérdésben nincs ott semmi olyan kíváncsi, amely túlhaladna a kisebbségi jog mai fejlettségi fokát, nem volna igazságos és ellentétben állana az állam érdekeivel. Mindezek teljesítése meggyőződésem szerint csak megerősítene az államot és járhatóvá tenné olyan utakat, amelyeken a jövőben úgyis együtt kell haladnunk.

Nagy hibát követne el, ha a kormány a megkezdett munkát nem folytatná gyorsan, határozottan és azzal a böles előrelátással, amit államérdek, egy nép életjoga és a mai idők egyaránt megkívánnak s ami egy év óta hivatalos kormányprogram.

Ennél nagyobb hibát csak a kisebbség képviselői követhetnék el, ha nem tárnák teljes őszinteséggel fel mindazt, ami népünk lelkében él. Panaszait, kéréseit, kívánságait és igényeit.

Nem kívánhatunk kevesebbet és nem elégedhetünk meg kevesebbel, mint ami egész magyarságunk jogos kívánsága.

Ha ennél kevesebbel elégednénk meg, nemcsak saját népünkkel kerülünk szembe, hanem az állam érdekeit sem szolgálunk helyesen. Mert a cél az, hogy népünk lelki, társadalmi és politikai egyensúlya és az állam iránti bizalma megszilárduljon, — hogy készséggel és önként bocsássa az állam rendelkezésére mindazt, ami megelégedett állampolgároktól elvárható.

Ez a cél elérhető: a kormány által a kisebbségi törvény megalkotása előtt kiadott és végrehajtott olyan intézkedések által, amelyek a kisebbségi törvény nyugodt tárgyalására alkalmas légkört teremtenek, a kisebbségi jogok törvénybeiktatása által, ennek helyes végrehajtása által.

Mindezekkel úgy a kormány, mint a magyarság képviselői tisztában vannak. Egyik fél sem eshetik hibákba s a cél elérésére szolgáló eszközöket együttesen óhajtja megteremteni és az ezekre vonatkozó felfogásbeli különbségeket összeegyeztetni. Mindnyájan érezzük és tudjuk, hogy kölcsönös megértés és kiegyensúlyozott lélek kell ahhoz, hogy az ország polgárai kivétel nélkül becsülettel munkával szolgálhassák az emberi civilizáció eszméjét.

ügyi megsegítéséről is tárgyaltak. Ezzel kapcsolatban utalnak arra, hogy a skandináv államok a Népszövetség döntése értelmében kötelesek területükön átengedni a Finnország számára küldött segítségeket. A Szovjet ez ellen nem emelhet kifogást, hiszen a multban állandóan a kölcsönös segélynyújtás rendszere mellett emelte fel szavát.

Daladier miniszterelnök péntek délután fogadta a párizsi finn követet.

Finnország ötveamillió dollár hitelt kér az Északamerikai Egyesült Államoktól. A washingtoni nemzeti kongresszus fog határozni

Washingtonból jelentik: A Havas francia hírszolgálati iroda jelentése szerint az amerikai kongresszus januári ülésén, hír szerint, a finnnek nyújtandó hitelről is tárgyalnak. Finnország képviselői 50 millió dollár hitelt igyekeztek szerezni az Egyesült Államokban. Mivel azonban a kiviteli bank forgó tőkéje csaknem teljes egészében a piacon van — és ez a bank már tízmillió dollár hitelt adott Finnországnak — a bank nincs abban a helyzetben, hogy újabb hitelt folyósítsa. Az amerikai kincstári hivatal szakértői szerint a Finnország számára történő hitelnyújtás egyedüli lehetősége a kongresszus hozzájárulása. A kongresszus január elején ül össze. Roosevelt a törvényhozást tájékoztatja a helyzetről és arról, hogy milyen összegű hitelt indítványoz Finnországnak.

Finn hadijelentés: a szovjet-támadás összeomlott — Orosz jelentés: sommi fontosabb esemény nem történt

Helsinki-ből jelentik: A finn hadsereg főhadiszállása szerint a karéliai földszoroson a szovjet támadás a finn tüzérség heves zárótüzeiben összeomlott.

Moszkvából jelentik: A leningrádi katonai körzet vezérkarának jelentése szerint a pénteki napon semmi fontosabb esemény nem történt.

Tíz orosz bombavető Helsinki fölött. Élénk karácsonyi vásár a finn fővárosban

Helsinki-ből jelentik: A finn fővárost péntek délután tíz orosz bombavető repülőgép támadta meg. A bombák a város külső területére hullottak és csekély kárt okoztak. A finn lége-

Mannerheim tábornok karácsonyi üzenete a finn hadsereghez

Az orosz hadsereg folytatja a visszavonulást minden arcvonalon. — Külföldi segítségnyújtások a finneknek

Helsinki-ből jelentik: Mannerheim tábornok a következő üzenetet intézte a finn katonákhoz: — A karácsonyi ünnepek alkalmából őszinte jókívánságaimat küldöm hős katonáinknak. A katonák gondolatai karácsony napján hazaszállnak családjaikhoz. A katonáknak meg kell erősíteniük lelküket és meg kell szilárdítaniuk akaratukat, hogy kiállják azt a próbát, amelyet a sors ránk kényszerített. Ha nem állják végig ezt a próbát, elveszítjük otthonunkat, hazánkat és szabadságunkat.

Londomból jelentik: Legújabb helsinki-i jelentések szerint az orosz hadsereg folytatja a visszavonulást minden arcvonalon, azokon is ahol az oroszok eddig sikereket értek el. A finnek most Petsamo felé üldözik őket vissza. Salla körül, ahol az orosz lovasság elsősorban szerepelt, a finnek értékes loányanyagot zsákmányoltak.

Svéd és holland önkéntesek elindulása Finnországba

Stockholmból jelentik: A svéd önkéntesek második csoportja pénteken elutazott Finnországba. Hasonlóképpen útrakelt a holland önkéntesek első csoportja is. A finn repülőknak nagy területen leszórt felhívására, hogy az orosz katonák ne harcoljanak igazságtalan ügyért, sokan megadták magukat.

Magyar anyák a finn gyermekekért

Budapestről jelentik: „Magyar anyák a finn gyermekekért” névvel mozgalom indult a háború miatt szükségét szenvedő finn gyermekek megsegítésére. A gyűjtés eredményét a finn követség veszi át és juttatja el megfelelő helyre.

Az angol és francia legfelsőbb haditanács is arról tárgyalt, hogy a skandináv államoknak katonai átvonulási területté kell lenniük

Párizsból jelentik: A Magyar Távírási Iroda párizsi értesülése szerint a francia főváros beavatott köreiből úgy tudják, hogy a francia és angol kormány rövidesen fontos diplomáciai

és katonai akciót kezdeményez. Francia illetékes helyen nem titkolják, hogy a legfelsőbb haditanács ülésén Finnország katonai és pénz-

Csavargó a törvény előtt

— Jelenet —

Irta: Albert István

(Szín: Vidéki kisváros járásbíróságának tárgyalóterme. A tárgyalást még nem kezdték meg. A bírói emelvényen csak a jegyző foglalatoskodik, rendezi az íratokat. A hivataloszlaga a korlát mögötti padon papírból tepertőt falatozik rozkenyérrel. Rajtuk kívül még csak egy ember tartózkodik a teremben: Covásan Vasile zugügyvéd. Egyedülálló aglegény. Ruhája foltos, pocsétes, megjelenése félszeg, arca sápadt, borotvátlan, az anyagi züllés lejtőjére került intellektuál hamisítatlan típusa. Ideges. A mindennapi 40—50 lejt akarja megkeresni. A doromboló kályha közelében ül egy széken, szemét gyakran behunyva, úgy élvezi a meleget. Csend van. A falóra kelyegése ütemesen rója a percek 9 óra felé.

Nyílik az ajtó. Toprongyos, torzonborz, középkori férfit tuskol be az ajtón egy hatalmas szál rendőr Kiskabátos, sportsapkás, gyűrött, fáradt, kiéhezett alak, a vádlott. A nagy kabátot a decemberi csikorgó hidegben egy szürke szennyes gypjusál pótolja. Gummi-boeskorban van, arra rongyos pantalló van spárgával rácsavarva. A rendőr egyenesen a bírósági jegyző felé tart, az elővezetett csavargó pedig megáll a meleg kályha mellett Covásan ügyvéd közelében és melengeli dermedt végtagjait. Idő: ma. Karácsony előtti napok egyike.)

Rendőr (szalutál és hóna alól könyvet véve elő, jelenti): Alássan jelentem Pertes Marcu

csavargót elővezettem. Kérem az átvételi elismervényt aláírni.

Jegyző (átnyújtja az aláírt elismervényt): Rendben van. Elmehet. (Tovább dolgozik az ügyiratokkal. Rendőr el.)

Ügyvéd (suttogó hangon): Magát miért hozták ide? Nézze, én ügyvéd vagyok és segítségére tudnék lenni a tárgyaláson.

Csavargó (szintén suttogva): Nincs nekem pénzem ügyvéd úr, hogy megfizessék magát. Aztán meg csavargásért vagyok elővezetve s úgyis tudom, hogy beutálnak valamelyik toloncházba, vagy munkatáborba, ha van ügyvéd, ha nincs.

Ügyvéd: Az nem úgy van! Mégis csak más az, ha a jognak olyan tudora, mint én, feleleli a szavát az igazságszolgáltatás előtt. Meglátja, milyen respektussal viseltetik velem szemben a bíróság.

Csavargó: Aztán mit kérne az ügyvéd úr a védelemért?

Ügyvéd: Maga is szegény ember, tehát csak száz lejt.

Csavargó: Nincs nekem annyi pénzem. Ami van: negyven lejt az egész Itt van a kabátom belésében.

Ügyvéd: Nem baj, adja ide és én felelősséggel megszabadítom magát a tömőctől. Majd meglátja, ki vagyok én!

Csavargó: Szóval, felelősséggel! Az más! A negyven lejtért úgy ellátja a védelmet, hogy szabad leszek és nem kell visszamennem a toloncházba sőt még a karácsonyt is szabadon töltöm?

Ügyvéd: Ezt garantálom. Na, ide a pénzt és a többit csak bizza reám. Hogy is hívják?

Csavargó: Pertes Marcu a nevem. (Jobbkezével kopott kiskabátja rongyos belésében hálszgat. Újságpapírba csomagolt két húszlejt)

Hártyó tüzérség két szovjet repülőgépet lelőtt. A szovjet gépek Hankó felett is elszálltak, de bombát nem dobtak le.

Helsinkiben az élet csaknem rendes mederben folyik. Napközben az üzleteket és áruházakat megtöltik a vásárlók tömegei. Az ajándékok nagyrészt természetesen a harctéren küzdő katonáknak szánt szeretetadományok alkotják. A délutáni órákban az üzletek és utcák elnéptelenednek, a várost teljesen elsötétítik. A hatóságok rendelkezéseit a lakosság pontosan betartja.

Angol biztatás Norvégiának és Svédországnak, hogy lépjen háborúba Finnország mellett

Londonból jelentik: Az angol lapok nyomtatékosan hangoztatják, hogy a finn nemzetnek minden irányu segítségét meg kell adni. A *Daily Telegraph* szerint ha Finnország elveszti szabadságát, a szovjet egész Skandináviát szolgásgába hajthatja. Norvégiában befolyásos körök máris hangot adnak annak a felfogásnak, hogy aktív módon meg kell segíteni Finnországot. A lap kifejti, hogy van olyan tervezet, melynek alapján Svédországot és Norvégiát felhatalmazzák hadianyag átengedésére és csapatzállításra Finnországba, még pedig a Népszövetség segítségnyújtó határozata alapján. Ha Oroszország ezt a semlegesség megsértésének tekintené, a két skandináv ország hajlandó nyíltan is fegyvert ragadni.

A szovjet is készül a hadműveleti területek kibővítésére

Tallinból jelentik: Miután a leningrádi és kronstadti kikötők teljesen befagytak, a szovjet sürgősen megszervezi az ész kikötők használatát.

Cáfolták az afganisztáni mozgósítást

Kairóból jelentik: Azt a hírt, hogy Afganisztánban elrendelték az általános mozgósítást, határozottan megcáfolták.

**Hatalmi harc a Dardanellák körül
Kisázsia és Kaukázus vidéke a hadicélok zónájában**

Berlinből jelentik: A „Völkischer Beobachter” „Hatalmi harc a Dardanellák körül” címmel nagy cikkben számol be az angol-orosz érdeküldözéssel kapcsolatos római állásfoglalásról. Olasz felfogás szerint kétségtelen, hogy az orosz-

török tárgyalások folyamán a szovjet Törökországtól a Dardanellák lezárását követelte nem érdekelt államok hajói elől. Mértékadó török politikai körökben az a benyomás, hogy a szovjet kormány belátható időn belül tengeri kereskedel-

kerül elő.) Na, itt van a pénz ügyvéd úr, de biztos legyen a dolog! (Aztán, mint ki jól végezte dolgát, letelepedik a kályha mellé a földre és a jó melegben szunyókálni kezd, majd mély álomba szenderül.)

(Hirtelen csengőszó hallatszik, jön a járásbíró, kezdődik a tárgyalás. A járásbíró talárban van. Egészen fiatal ember. Csak a napokban nevezték ki. Ma tárgyal először új állomáshe-lyén.)

Járásbíró (helyet foglal az emelvényen): A tárgyalást megnyitom. Jegyző úr, az első ügyet kérem!

Jegyző: Első a Pertes Marcu ügye. Csavargás.

Hivatalszolga (kikiált a folyosóra): Pertes Marcu.

Ügyvéd (mielőtt még a szolga jelenthette volna, hogy a vádlott nem jelentkezik az emelvény elé siet és mondani akar valamit): Járásbíró úr kérem...

Járásbíró: Várjon, lássam előbb az iratokat.

Ügyvéd (fel és alá sétál idegesen az emelvény előtt): Tekintetes járásbíró úr, csak két szót akarok szólni. Az ügy nagyon egyszerű...

Járásbíró (abbahagyja az ügyiratcsomó tanulmányozását és megvető pillantással méri végig az idegeskedő ügyvédet, miközben a kályha felől enyhe hortyogás hallatszik): Persze, hogy egyszerű, semmit sem dolgozni, csavargani, veszélyeztetni a köz- és magánbiztonságot?! Na, ez, igazán egyszerű magának. Nem szégyenli magát, ilyen tiszteletlenül viselkedik a bírósággal szemben?! Mit futkos itt fel és alá?!

Ügyvéd (válaszolni akar, de a járásbírót is elhagyja a nyugalma, veri az asztalt és nem engedi szóhoz jutni az ügyvédet.)

Járásbíró: Micsoda arcátlanság ez? Hall-

gasson és csak akkor beszéljen, amikor kérdezem.

Jegyző (feláll és diszkrétan a fiatal járásbíró fülebe sugja): Járásbíró úr, tévedni teszszik, ez nem a vádlott, egy szegény ügyvéd.

Ügyvéd (felhasználja a kedvező pillanatot és erőszakolt önérzettel): Bíró ur, én Covásan Vasile köz- és váltóügyvéd vagyok és már tizenöt éve működöm ennél a járásbírósnál, ha nem is tudtam vagyont szerezni és a sors sem volt kegyes hozzám...

Járásbíró (alig érti a szokatlan helyzetet): Jó, jó, de akkor hol van a vádlott?!

Hivatalszolga (észbekap, meglehetősen gorbombán és durván felkölti a kályha mellől a csavargót, felkapja, lábraállítja. Az időközben gyülekezett ügyvédek, peres felek derülten élvezik a fonák helyzetet): Itt van a vádlott tekintetes járásbíró úr!

Járásbíró (egy kicsit röstelli a dolgot, szelíd hangon): Hogy hívnak?

Csavargó (álmosan, ásítózik): Pertes Marcu a nevem, szolgálójára.

Járásbíró (elmélyed az iratokban. Láthatólag keresi a módot, hogyan állítsa vissza a bíróság és ügyvéd meghurcolt tekintélyét. Aztán az ő lelkében is munkál már a karácsonyi szeretet, megértés és megbocsátás magasztos szelleme. Kis szünet után, mely alatt a tárgyalóteremben mosoly bujkál mindenki szemében): A bíróság felmentette a csavargás vádja és következménye alól. Másodszor azonban ne kerülj ide, mert akkor igazán megkeserülöd... Szabad vagy, elmehetsz!

Ügyvéd (mosolyogva közelít a csavargó felé, aki az előzményekről semmit sem tud): Látja, ez vagyok én! Jövőben is ajánlom szolgálataimat...

(Függöny.)

Nagyon fontos!

Utasson vissza feltétlenül minden port, mert

ASPIRIN

csak
TABLETTAKBÁN
kapható!
És minden
Aspirin-tablettán
megtalálja a
Bayer-keresztet!

ASPIRIN
TABLETTAK
hűlésnél, fájdalomnál,
reumánál és grippánál.

mi érdekeinek megvédésére Törökországnak is hasonló javaslatokat tesz, mint röviddel azelőtt a Balti államoknak. Azt a jogot követeli majd magának, hogy katonai támaszpontot építhessen ki a Dardanelláknál. Török politikai körökben a szovjet vezérkar hivatalos közleményeiből tudják, hogy az orosz vezérkar angol-orosz összetűzés esetén csapatait a Kaukázuson át küldi a kirkuji olajkutat elfoglalására. Ily helyzetben nehéz lesz Törökországnak semlegesnek maradni vagy a szovjettel szemben ellenségesen fellépni.

**Anglia gondja:
Az indiai nemzeti kongresszus az önállóságot követeli**

Rómából jelentik: A Stefani jelenti Londonból, hogy az indiai kongresszus határozati javaslatot fogadott el, melyben alkotmányozó gyűlést követel. A kongresszus határozati javaslata kijelenti, hogy az indiai nemzeti egység addig nem jöhet létre, míg az ország idegen uralom alatt áll. A kongresszus sajnálatát fejezte ki afelett, hogy Anglia nem fogalmazta meg határozottan hadi céljait és nem nyilatkozott részletesen india tervei-ről.

**A franciák új és meglepő taktikai
mozdulatokra készülnek**

Párizsból jelentik: A *Le Jour* című lap „Elhagyjuk a járt utakat” címmel cikket közöl kanadai szakértőtől. A cikk szerint a francia katonai vezetők csak kedvező alkalomra várnak s megváltoztatják a jelenlegi taktikát, a Maginot vonal mögötti védekezést. Egészen új és meglepő taktikai mozdulata készül, amely bizonyossága lesz a francia képzelő erőnek és találékonyságnak. A francia hadvezetőség azonban továbbra is kitart amellett, hogy kíméli az emberanyagot.

Szlovákia közeledése Magyarországhoz

Pozsonyból jelentik: A *Slovák* című lap Szlovákiának Magyarországhoz való viszonyával foglalkozva, azt írja, hogy a szlovákok a Dunamedencében való tartós béke és együttműködés érdekében hangoztatják a Magyarországgal való baráti viszony fontosságát. Megemlékezik a lap *Csáky* magyar külügyminiszter legutóbbi beszédének ama részéről, hogy a most megkötött gazdasági egyezmény a két állam közötti viszony javulásának kezdetét jelentheti. Nincs kétség aziránt — írja a lap, — hogy a szlovákok nagy örömmel fogadnának egy ilyen őszinte és állandó javulást.

Gyógyítható-e a tüdőbetegség?

Mindazok, akik asztmában, tüdőcsúcs-, vagy légcsőhurutban, szédülésben, tüdőkatharrusban, idült köhögésben, állandó rekedtségben és nátházban szenvednek, mindezek teljesen ingyen és portómentesen egy tájékoztató könyvet kapnak, több Ábrával, Dr Guttman orvos szerkesztésében: „Sind Lungenleiden heilbar“ (Gyógyítható-e a tüdőbetegség) címmel. Irjon egy levelezőlapot (6 leites bélyeggel) alanti pontos címre: **PUHLMANN & CIE, BERLIN 947. Müggelstrasse 25-25 a.**

Schiff Béla riportja:

Bánsági földesúr, aki megnyitotta kastélyát a szenvedőknek és harmincezer embert gyógykezelt emberbaráti szeretetből

Odában dicsőítették a hirneves baracházi tudóst,
akire halálának százéves fordulóján mindössze
kétezer fiola és bagolyfejes kardja emlékeztet

Temesvár. Saját tud. Áldozatos nagy szeretetről szól ez a karácsonyi riport, olyan áldozatos, nagy szeretetről, amilyennel manapság alig találkozhat az ember. Kis bánsági faluban vagyunk: Baracházán. Evekkel ezelőtt még úgy emlékeztek meg róla, hogy három kúria meg egy emeletes kastély van benne s mindannyi a baracházi Capdebóké birtoka a kápolnával együtt, amely egyúttal családi sírholt is...

Hogy pedig igazat adjunk mindazoknak, akik azt szokták mondani, hogy a riportternek mi sem lehetetlen, ott állunk a stílusos Capdebó-kastély egyemeletes épülete előtt: mégpedig száz évvel ezelőtt. Széles szögben, magasra építették a tetőzetét, úgyhogy egymás alatt két sorban húzódnak rajta végig a padlásablakok. Magasra nyúlnak a kémények is, a kapu pedig mindig tárva-nyitva. Belépünk és hosszú, boltozatos folyosóra jutunk. Jón-oszlopok állnak glédában és ajtó ajtó mellett sorakozik. Végigjárjuk a szobákat, van belőlük a földszinten vagy tizenhatszáz. Valamennyi egyformán van berendezve. Meglepő kép tárul elénk — bizony nem ilyennek képzeltük a múlt századi birtokos nemes kastélyának belsejét! Ezekben a szobákban mindenütt betegek fekszenek, vagy lábadozók járnak-kelnek — s egyszerre egy komoly és mégis oly szeretetreméltó férfi jelenik meg közöttük. Most hajol éppen az egyik beteg fölé, gyöngéd mozdulattal, szerető szóval s aztán kis fiolát vesz elő. A fiolák egész gyűjteményét hordja magánál, de gyorsan és biztosan eligazodik a rajtuk lévő titkos jeleken s mindjárt tudja, kinek melyik orvosság jár.

Nyilvánvaló, hogy ez a férfi a sok beteg között az orvos.

Orvos? — meglepő! Mert amikor száz év előtti útnak a baracházi kastélyig jutottunk, találkozunk már másutt is orvossal. „Mélabus gebének a hátán, paraplival és méltóságának attribútumával, a klistérellel fölfegyverkezve, fehér mellényben, sárga bőrnadrágban, zöld frakkban és alacsony cilinderekben — így poroszkált a múlt század elején egészen a huszas évek derekáig az Alföldön az orvos a pácienseihez, kik sokszor számos mérföld távolságba laktak. Rendszerint német ember volt az egykori felcsor, akit addig dobált a sors ide-oda, amíg ottragadt az Alföld valamelyik nagy helységében. Havonta egyszer körutat tett területében, belovagolt a kúria kapuján az udvarra s rozinántája hátáról bekiáltott: Van-e gyógyítani való? Nincs beteg? Reiner Bertalan jóvoltából ismerkedtünk meg az alakokkal, aki így festette meg őket „Magyar kultúrképek“ című könyvében a főúri családoktól szóló tanulmányában.

Más, egészen más ember a mi doktorunk, aki szüntelen járja a baracházi kastély betegszobáit! Valami fennköltiség ragyog homlokán és árad egész lényéből és magasztos, felvillanyozó tekintetű sugárhoznak szeméi.

Nagyokára befejezi a doktor a „vizitét.“ Szótlanul követjük. Fáradt lehet, nagyon. Tán le is pihen és nem lesz alkalom, beszélgetnünk vele. De nem. Az orvos a laboratóriumba megy.

HOTEL CORVIN BUDAPEST

VIII. Csokonai-utca 14 Nemzeti Színháznál.
Családi szálloda a város szívében
Ujjonnan berendezve. Közp. fűtés, hideg-meleg
folyóvíz. Egyágyas szoba P. 3, kétágyas P. 6.

gyógyfűvei és porai közé, titokzatos jegyzeteit vizsgálgatja, majd hirtelen öröm cikázik végig rajta. Mint aki felfedezte a nyitját annak, amin töprengt. S egy pillanatra megfordul: ott ragyog most a szemében az a magával ragadó áldozatos, nagy szeretet, amelyről a karácsonyi riport szól.

Szentől-szembe a „szegények orvosával“

Mindössze száz éve történt — nem sok az örökkévalóságban, de még az emberiség történetében sem. És mégis, ki emlékszik ma még baracházi Capdebó Gergely doktorra, a páratlanul ön-feláldozó orvosra? Az 1861-iki „Aradi Utasító Naptár“, amelyet Márton Ferenc szerkesztett, adott összefoglalást az életrajzáról és Lendvai

Harmincezer beteget gyógykezelt ingyenesen a vendéglátó földesúr

Ha regényt írnának ilyen házigazdáról és ilyen orvosról, talán sokan bosszankodva oda-csapnák a könyvet, mert a történetet dajkamésnek tartanák. Hiszen olyan időben történt mindez, amikor nagy és céltudatos akaraterő kellett a kor felfogásán és halálfeletlen felülemelkedni.

Ki volt hát ez a rendkívüli ember, a bánsági magyar földesúr, vendéglátó házigazda, tudós és orvos egyben? Származására nézve tulajdonképpen örmény és Erdély szülője. 1776-ban született Erzsébetvárosban. A család eredeti neve: Kapdedo ab Unane, nemességüket a családtagok új kutatása szerint már Apróffy fejedelem megerősítette, 1802-ben magyar nemességet kaptak s az erre vonatkozó armálisban C-vel írták a családnévet. Gergely a hécsi egyetemen szerezte az orvosi diplomáját. Több európai nagyvárosban asszisztenskedett és praktizált, s majd minden európai nyelven beszélt. Hazatérve Temesbe, vármegyei főorvos, s mint ilyen a múlt század első évtizedében meghonosította megyéjében a himió-oltást. Egy feljegyzés szerint 1809-ben a nemzeti insurrekció orvosa. Egyezzer aztán visszavonult birtokára a az említett gyógyóddal kezdeti gyógyítani. Feljegyezték róla, hogy nyolc év alatt harmincezernél több beteget gyógykezelt, teljesen ingyen. Rendkívüli sikereket ért el. Akkortájt a Bánság leghíresebb orvosa volt. Fontosabb orvosi meghívásokra mindig meghívták és nagy neve és tekintélye mindig az elnöki széket biztosították számára. A hagyomány szerint a Baracházára tóduló betegek sokaságát rendszeresen számoltartotta: titkos jelekkel feljegyzéseket készített, majd utolsó éveiben Pestre költözött s nagy munkába fogott. Negyven évi orvosi tapasztalatait akarta megírni. Munkáját azonban félbeszakította a halál. Vajon megvan-e még ez a megkezdett mű valahol? „A magyar tudományosság története szempontjából felbecsülhetetlen kincs volna ez! Végül: kiváló hazafi volt. Neje ítebeli és elleméri Kies Jozsefa, a temesvári születésű Kies Ernő vértanútábornok nagynénje.

Már az ispotály-kastélyt is elhordták...

Temesvári lakásán felkerestem baracházi Capdebó János földbirtokost, aki három évig

Miklós „Temes vármegye nemes családjai“ című műve között ennek nyomán néhány adatot róla. Az elfelejtett naptár valóban nem mindennapi embert jellemez:

„Itt egy nagy jellemmel találkozunk, kinek élettörténetéből néhány vonást kieszakítok és a tudós férfi iránti mély tiszteletnek kegyeletéből felmutatom. Ezen férfi az erkölcsi életnek fénypontján állt, maga a megtestesült életnek fénytelített. Gyengédsége és szelid modora által általános közkedveltséget vívott ki magának. Tudományos pályáján szigorú és határozott volt. Folytonosan tanult, de a tudomány benne nem meghalt kincs volt, mert az által ezrek életét mentette meg. Falusi birtokán elvonulva élt, hanem azért senki sem tett többet az emberiség nevében, mint ő. Atyja volt ő a szegényeknek, vigasztalója és orvosa a betegeknek. Szellemisége annyira hatott, hogy nemes iránya által egész fordulást adott az ember életének. Ezen nagy lelkű, az emberiségnek magát föláldozó, mély tudományú és olvasottságú mivel férfiú úgy a biborban, mint a kunyhóban szülőltnek egyaránt orvosa volt és gyógyszeresztogatója, minden díj és jutalom nélkül: senkitől soha semmit sem fogadott el. Jutalmát a tiszta öntudatban kereste...“

Ezeket a sorokat ismerve, elfogódottan áll a múltban kalandozó riportter a kastély ura előtt. Meglepődve tekintek szíjjel... A kastély urát kerestem s orvost találtam. Ugy képzeltém...

— Tudom — mondja mosolyogva Capdebó dr —, azt hitte, hogy a kandalló mellett, hatalmas pipa füstfellegében vagy a végtelen tarlón vadászgatva talál. Orvos vagyok. Kár volna minden percért, amelyet nem a betegekim-nél töltök... Aztán az új gyógyódd, az igaz! Az eddigi tökéletlen volt s én új gyógyódot akarom tökéletesíteni. Homöopathia... hallotta-e már ezt a szót? Az elv: Similia similibus curantur — hasonlókat hasonlókkal gyógyítani. 1831 óta csakis így gyógyítgatók. Ezt a kastélyt magam építttem. Csaknem teljesen a betegekim rendelkezésére bocsátom. Magam készítem a gyógyszereket, magam állapítom meg, kinek melyik kell s így a növénytan s a vegytan folytonos kutatásaim tárgya.

— Azt mondják, nem méltóztatik honoráriumot elfogadni...

— Nincs is szükségem rá. Nekem bőséggel adott az Isten és boldog vagyok, ha a tudomány-nak és az emberek gyógyításának élhetek.

— Szóval ön orvosa, gyógyszerésze és ezen-felül szíves, vendéglátó házigazdája minden betegének?

dolgozott család emlékei: talán mond ismeretlen érdekességeket a tudós orvosról. Capdebó János a család másik ágából való. Nagyatyjának, Jánosnak, miként a budapesti Piarista Öregdiák egyik, 1936. évi száma megállapítja, nem kisebb ember, mint Vörösmarty Mihály volt a nevelője. — Gergelynek, az orvosnak, mindössze két-százharomhold földje volt — mondja — de felesége nagy apanaszt, majd dúsgazdag örökséget kapott. Nem igen járt a gazdaság után, őt csak a betegek érdekelték. Aztán a gyermekeit részesítette kitűnő nevelésben. Fia, István, ugyancsak zseni volt, európai hírű sakkjátékos, aki valami neves orosz mestert vert meg egy londoni versenyen. Az én birtokomban van, baracházi lakomban — mondja tovább Capdebó János — a nagy orvos kardja, amelyet az insurrekció idején vicselt. Hatalmas, nehéz kard, igen széles a kosara, a markolatán a tudomány jelképeivel a bagollyal. Megtaláltam a nagy orvos híres fioláit is. Külön szekrényekben tartotta; apró fiolák, vagy kétezer darab!

Megtudom végül, hogy a család a kiséjaitás után a kastélyt eladta. Mercyfalvi német gazdaemberek vették meg, kik lebontották s az anyagából egész csomó házat építettek. Az egykori kastély helyén ma virágzó kertészet van.

Ódaköltő, aki meg akarja osztani a dicsőséget Capdebó Gergelylyel

A régi naptár kihangsúlyozta, hogy Capdebó Gergely dr rendkívüli egyénisége nagy hatással volt kortársaira. Felvetődik a kérdés, vajon nem az ő hatása alatt kezdtek-e meg homöopathikus gyógyóddjuk alkalmazását Terebesen, illetve Goszten Andrásy Gyula gróf édesanyja, meg a Tisza Kálmán édesanyja, amivel a két főúri hölgy Reiner Bertalan tanúsága szerint, a negyvenes években igen elhíresedtek. Talán iskolát csinált a mi orvosunk az előkelőség körében, talán az ő példáján indult Szapári Ferenc „a magnetizáló gróf“, aki a Messner-féle „állati dejeség“ tanáknak hódolt s előbb Pesten tartott rendelőbűrot s a honoráriumot a maga köré gyűjtött tizenkét fiatal orvos között osztotta szét, majd Párizsban bérelt harmincszobás palotát „csodás gyógyítási“ módjának kifejtésére. És Capdebó Gergelyt, a komoly tudóst seholsem emlegetik, mint érdekes és

nem mindennapi, sőt rendkívüli egyénséget. Hogy a homöopáthia híve volt? Mit sem von ez le az érdekességéből s a rendkívüliségből. Különösen nem, amikor a homöopáthia újra idősezerü. Mert amíg vannak, akik bírálják, vagy elítélik, esetleg orvosi szektának nevezik — vannak viszont hívei is. Amerikában homöopathikus egyetemek vannak, Budapesten ilyen gyógytár, Németországban külön gyár, amely csakis homöopathikus készítményeket hoz forgalomba. És: ki tudja, micsoda észleleteket és eredményeket ért el a tudós, buvár magyar orvos? Céljai, emberbaráti, nagysága pedig mindenestre tiszteletet parancsoló!

Hogy tényleg nagy hatással volt korátsaira, akik vele érintkeztek; régi temesvári nyomtatványok jegyzékében külön költemény is szerepel, amelyet halálból Capdebó dr dicsőítésére írtak s ennek egyetlen ismert példánya a Magyar Nemzeti Múzeumban található. Megszereztem a másolatát. A költeményt Klapka Józsefnek, Klapka György tábornok atyjának nyomdájában nyomták 1810-ben. Német nyelvű: Ode an Herrn Gregor Kapdebo von Baraczha, als Derselbe den Verfasser aus einer gefahrvollen Krankheit rettete. Odában köszönte meg egyik meggyógyított beteget az orvos fáradozásait! Ezt az ódát valamely Vincenz Wallasek írta. A klasszikus formájú német vers nagyobb részének értelmét szabadon fordítva és prózában valahogy így lehet visszatükröztetni:

— Nem a bérének, ki kincse éhes és ségédkezet nem ad, hacsak meg nem fizetik arannyal... csak neked, Kapdebó! Neked zeng a hártám, amelyen büszkén felcsendül neved, s amelyet a muzsa ma általad újra megajándékozott. Védtelem, mint egykoron Herkules társát, ért engem Morbona... és jövél, de tekintetem érzéketlen meredt tereád. A szíves baráttal beszéltem, de meg nem ismertem őt és nem a gyengéd barátnót, nem az aggódó anyát. Alvó voltam, miként a sir homályán, kire az öröklét éjszakája vár. Am te felébredtél a szunyadtót, amikor a halál vas lábbal már a homlokra lépett. Te jövél, fenkölt kísérőként, kézenfogva Hygiát, akinek ábrázatáról felémáradt a fény. En felülvélve illetem ruhája szegélyét és újra életre éledtem. És ime! eloszlott az éj, amely eltorzította tekintetem és el a sötétlő vész, amely mögött magános sir lecsökdedt, gyászlobok koszorúival. Mélyen átlátta bölcs saszmed a fenyegető órát és jövél, mielőtt még hamyaim urnáját a holtak hamvai mellé sorozták. Údv neked, legnemesebb férfi! Údv neked, emberbarát! A temesi tájaktól a Kárpátok kopár bérceig és el az Adria fővénypartjáiig Pimpláa a te dicséretedet hirdesse, nagyobb büszkeséggel mint amilyennek aranyvész rója márványba a hősök nevéit... Evezreket tuléi. Horatius, a te dalod, amikor már elfonnyadt a babér, az obeliszket letört és elmállott a szobor, amely a hőst halhatatlannak hirdette. A csillagvilágban van megörökítve a költő hirneve, amelyet én megosztok veled, ha kegyes hozzáam a muzsa és dalaimból akár csak ez az egy maradvány a utókorra...

Centenárium...

Valóban, éppen csak ezt az egyet ástuk ki a múzeumi gyűjteményből, még pedig éppen, hogy megtudjunk valamit a lelkes baraczházi orvosról. És érdekes, nem a költő osztotta meg hírnevét a baraczházi orvossal, hanem a nagy orvos s nagy emberbarát élteti ma is a feledés homályába merült poéta versét...

A régi aradi naptár tanúsága szerint Capdebó Gergely Pesten hunyt el 1839. december 29-én. Elevenitse fel ez a karácsonyi riport az ő áldozatos, nagy szeretetét éppen a halála száz-ezteszendi fordulóján.

Mit ír egy világhírű folyóirat a Gastro-D. hatásáról

A *Medizinische Wochenschrift* című világhírű bécsi orvosi folyóirat 1935. évfolyamának 6-k számában hosszabb értekezés számol be azokról a rendkívüli eredményekről, amelyeket a nemrég felfedezett, de már világhírűvé vált új amerikai gyógyszerrel, a Gastro D.-vel végzett kísérletek folyamán a Pelikángasse 4. szám alatti Childis Spitalban, (amely tulajdonképpen a Rockefeller-alapítvány bécsi rákkutató intézete) elértek. A szóbanforgó cikk közlése szerint ebben a világhírű intézetben is megállapították a Gastro D. kiváló gyógyhatását gyomor-, bél-, máj-, epe- és vese-bajoknál. A kísérletező orvosok beszámolója szerint a Gastro D. rendkívüli hatásának titka abban rejlik, hogy olyan kémiai vegyületeket tartalmaz, amely az egész vegetatív idegrendszerre rendkívüli hatással van és az egész emberi organizmust szabályozza.

Gastro D. kapható gyógyszerárakban és drogériákban, vagy megrendelhető 140 lei utánvét mellett Császár E. gyógyszerárában. Bucuresti, Calea Victoriei 124.

**JÓ UJESZTENDEJE LESZ,
ha szövetségletét még
a régi olcsó árban szerzi be**

DEUTSCH

Posztóáruház

Oradea, str. Avram Iancu 4

Földi István:

Karácsonyi piac

Szívhez szólanék Agnesnének, Rózanéninek és Julisnének, akik nekünk éhségstrájkot ajánlanak

Lehet, egy kicsit különös, hogy éppen ilyen örömmünnepre kesergő témát választottam, de a vádat, mely ezért érne, már eleve elhárítom magamról s felelőssé teszem, illetve vád alá helyezem az összes Julis, Róza, Mári, Agnes stb. néniiket, akik megkeserítették a szajamizét, elvették kedvem az örvendezéstől és velemmel együtt még sok-sok ezer sorstársammal szomorú karácsonyt okoztak.

Méltóztassanak csak idefigyelni, szépen sorjában elmondok mindent s vádjaimat hiteles adatokkal igazolandó, végig vezetem önöket a karácsonyi piacra.

Hull a hó. Talán túlságosan egyszerűen is fejeztem ki magam. Szébb lenne így:

Puha hópihék bársnyos szőnyeget vontak a piac csatakos, mocskos köveire. A toronyóra kilencet kongat és szekerek, szának tömege lepi el az előbb még kihalt teret, ahol ma lesz karácsony előtt az utolsó vásár.

Csizmadia inasok ácsolják a sátrakat, bádigos mesterek törölgetik a fényében megtámadott szitákat, fazakokat, sétárokat, szabók pallják a nadrágok bricseszeit, kereskedők seprik kirakataik előtt a járdát és a szekerekről tarka nagykendőkbe, fekete kabátokba burkolóztató falusi asszonyok feszkelődnek le, hogy áruiknak helyet csináljanak a friss, még tapodatlan, tiszta hóba.

A kép eddig teljesen megszokott. Így van ez évről-évre, csütörtökről-csütörtökre s legjénnebb a különbség, hogy tavasszal, ősszel az eső, nyáron a

por ellen folyik a munka ilyenkor kirakodás előtt, — de ez a csütörtök mégis balsejtelmeket ébresztett bennem, mert a legelső falusi asszony, akivel találkoztam — s aki történetesen eddig mindig barátságos mosolygással kedveskedett rámnézni, — most egyszerűen átnézett rajtam s még a köszönsemet is csak éppen fogadta.

— Ezt is jól megrághatta a szekér szegényt, hogy így el van kételkedve, — próbáltam menteni Julis néni, de — alig egy percen belül teljesen hasonló körülmények között Róza néni is átnézett a fejem fölött s ezen a dolgon már erősen megütődtem, mert, hogy egyebet ne mondjak: Róza néni szárazadajkam volt gyermekkoromban s azóta is erősen tartottuk a barátságot.

— Mit véhettem én ezek ellen a jó asszonyok ellen, — merülgettem el a nagy gondolkodásban, amikor beleütköztem Agnesnéba éppen azon pillanatban, amint a lába a szekérről földet ért.

— No, hideg van? Megfázott úgy-e... Mondom én hirtelen helyrebillent lelki egyensúlytal örövendezve a találkozásnak, mire ő végig néz rajtam szigorúan s ezt mondja:

— Aki fázik, ötözzön melegbe...

Se több, se kevesebb szava nem volt, rám se nézett, hanem szalmát rázott a szekér bütijéhez s rakni kezdte le az almás tarisznyákat, én pedig feljajdult lelkiismerettel akkorát nyeltem, hogy biztosan a szemem is fennakadt egy darabig, mert akik reám néztek, mind ijedt kíváncsisággal kezdték érdeklődni, hogy: talán rosszul lettem.

Akinek kell, megveszi...

S bánatosan kerültem meg a piacot. Agyamban egymást szántották a gondolatok, valóságos lelkiismeretvizsgálat végeztem és már nem merem köszönteni az ismerősöket, hanem idegen fertály felé indultam, ahol nem ismertem annyira az embereket és ahol némileg megnyugodva, egy almás tarisznya fölé hajolva, bátortalanul tettem fel a kérdést:

— Mennyi egy véka?

Az asszony végig nézett rajtam, kicsit félre húzta a száját s alig észrevehetően csak ennyit mondott:

— Százhusz...

— Mennyi? Egy véka százhusz? Hiszen ma két hete még hatvan volt...

— Vótét a tót — mondja ő — semmit se adott vót... Ez százhusz, ha kell s hanem itt hagyja...

Ugy pattogott a szó az ajkáról, mint a parancsolat. Megszégyenkezve léptem tovább, hogy valami ismerős nehogy meghallja a leckét s vagy négy szekérrrel arrább mertem csak újból kezdeni az érdeklődést.

— Hogy adja az almát?

— Százharminc, akinek kell, — pattogott ez

is, úgyhogy én se állhattam már szó nélkül.
— Ugyan bizony, volna lelke? ...
— Hát miért ne volna. Akinek kell, megveszi, akinek nem, itthagya ...

— Nono. Hát hagyom, hagyom, — mondtam ijedten s már osontam is tovább, amikor hátulról belém karolt a feleségem.

Valósággal megdöbbentem tőle, olym szomorúan nézett rám.

— Mi történt veled?

— Szörnyű... Nem tudok semmit se venni. Szóba se érek az emberrel, vagy ha szólanak, az csupa sértés.

— De miért? kérdeztem én, még mindig nem érte a való helyzetet, mire aztán rövid, oktató magyarázatot kaptam ilyenformán.

— Azért, mert érzik, hogy rájuk van utalva az ember. Gyere és nézd meg, hogy még az ismerősök is milyen foghegyről beszélnek.

És mentek Julisnéhoz, Róza nénihez, Agneshez s a többiekhez, akik már egyszer átnéztek rajtam, s akik most libát, pujkát, hagymát, diót árultak nagy fölényességgel.

— A libáért mennyit kér Agnesné?

— Kétszáz, egy leivel se alább.

— De hát az borzasztó, drága lelkem, — igyekeztem puhítani a feleségem, mire Agnesné a libát kikapta a kezéből és eképpen udvariaskodott:

— Akinek drága, az ne egyék libát.

— No, ez megmondá, — ijedeztem.

— Így tesz a többi is. Nézzük meg Julist.

— Vaját nem hozott?

— Dehogynem, — mondja ő.

— De nem látom sehol?

— Aki megveszi, annak veszem elé. Most nem kínálgatunk, örvendjenek, ha kapnak ...

— Menjünk haza, — indítványoztam én és megkeseredett lélekkel, búcsú nélkül elvállva a piacnak nevezett kínzó helytől, mércos kedvvel húzódtam be az irodába s egy régi újsághalmazt előszedve, olvasással akartam elűzni felháborodásomat. De úgy látszik a kísértések csak visszatérnek, mert alig fordítottam át oldalt, szembe nevet velem a saját írásom.

Háromhasabos cím, dült betűk, vastag alétek.

„Aránytalanul olcsó a falusi gazda termelvényeinek az ára.“ „Nincs piaca a majorságnak, tejnek, vajnak.“ „Segíteni kell a falun, mert tönkremennek gazdatestvéreink.“

— Mikor volt ez — kérdeztem önmagamtól és ijedten bálmulom a dátumot.

1932 — december 23.

— Igen, most már emlékszem... Éppen Agnesné volt nálam. Sírva panaszkolta, hogy tarthatatlan a helyzet.

— Semmiből se lehet pénzt csinálni istádom, se dísznót, se zsírt, se majorságot nem lehet eladni. Nem kell, pedig félig ingyen adjuk. Bezzeg a háború alatt... Akkor riménkoltak egy falás vajért, egy-két tojásért s most csak csüfölködnek az emberrel ...

— Igaza van Agnesné, tiszta igaza van, — ayugtattam én s majdnem kiesett a könny a szememből.

Ma, éppen ő volt az első, aki rajtam akart hosszút állni 1932-ért.

Mélyen tisztelt Agnesné, kellő alázattal tehát szíves figyelmébe ajánlom a következőket:

Kegyed indokolatlanul és tapintatlanul jár el akkor, amikor azt gondolja, hogy most ütött az óra a városi közönséggel való leszámolásra, mert elfelejti azt, hogy ez a városi közönség bármennyire is ki van szolgáltatva most az Ön és hasonló gondolkodású társnői árhullámozgató és önértékelő kedélyének, sajnos mégse tehet eleget b. kívánságainak azért, mert nem rendelkezik a szükséges anyagi fedezettel.

Szinte hallom, hogy Ön, erre az én állításomra egyszerűen így felel:

— Akinek pénze nincs, az ne egyék libát, tyúkot, almát, hanem elégedjen meg gombolyagpityókával ...

De Mélyen Tisztelt Agnesné, mégis kegyeskedjen meggondolni, hogyha mi valamennyien át találunk térni a gombolyagpityóka kosztra, Kegyedék — Julisnéval, Róza néniel és általában — ezzel nem sokat nyernek, hanem éppen ellenkezőleg oda jutnak, ahol 1932-ben voltak, amikor sírva panaszkolt nekem a piac felhevőképességének szörnyű hiányát.

Nem mondom — talán rajtunk kívül — lesznek néhányan olyanok is, akik minden elképzelhető árat meg tudnak adni Önöknek, azonban ha egy kicsit megtetszik erőltetni a gondolkodókészséget, rájön, hogy éppen ezek a kevesek voltak az ak-

alukre Ön, annakidején szörnyű átkot szórt azért, mert úgy bántak Kegyedékkel, ahogy — saját szavait idézem: „más a kutyájával bánik.“

Mi, szerény, havi fizetéses fogyasztók sok mindent megértünk. Tudjuk, hogy a bolti portéka ára aránytalanul emelkedett, tudjuk, hogy ehhez viszonyítva emelkedik az Önök termelvényeinek ára is, — mert ez a recept, már régi —, de méltóztasson elhinni, nem is az fájt, hogy fizetésünk ma holnap egy csepp lesz a drágaság tengerében, hanem azért szomorkodunk el, hogy Kegyedék modor dolgában az egyik szélsőségből a másikba zuhantak s nemcsak a kedélyes és jóságos mosoly tűnt el az arcukról, hanem egyenesen durvák, gorbók és tapintatlanok lettek akkor, amikor a legenyhébb alkudozásra azzal felelnek, hogy: ahinek pénze nincs, ne egyék ...

Nohát Mélyen Tisztelt Agnesné, ez mégis egy kicsit sok a felebaráti szeretetből. Szíveskedjen ellépzelni, hogy Önnek hogy esnek, ha mondjuk a doktor azt mondaná, hogy csak azt gyógyítja meg, aki ráírta a házát, vagy ha az iskolából azzal küldenek haza a kicsi Agneskát, hogy csak akkor taníthatják meg az ábcétre, ha a tanítónak adja a legjobb fejőstenét. Vagy az történe, hogy egy pár

* Akiknél a szükséges testmozgás hiányzik és ezért szokványos székrekedés, megzavart gyomormozgás és teljes étvágytalanság esete áll fenn, igyanak reggelenként felkeléskor egy-egy kis pohár természetes „Ferenc József“ keserűvizet, mert ez egy régóta bevált háziszor, amely lényegesen hozzájárulhat ezen rendellenességek megszüntetéséhez. Kérdezze meg orvosát.

sor hivatalos írásért egy hold szántót követelnének, s ha nem adná kidobnák az irodából?

Látja valahogy így áll nálunk is a vásár. Hiába kér annyit amennyit nem adhatunk, hiába gorbókodunk és hiába lázad, mert a takarón túl úgyse tudunk sohasem nyújtózkodni, még akkor se, ha válogatott gorbóbaságokat vagdal a fejünkhez. Ellenben sokáig keserű marad a szájunk íze az ilyen dolgok után és kétségbevonjuk azt, hogy vajjon a jövőben, amikor újból könnyes panasszal keres fel — mert minden mulandó ezen a világon —, vajjon nem jut-e eszünkbe ez a karácsony előtti piaci séta s ezzel kapcsolatosan az Önök szívtelensége.

Mélyen tisztelt Agnesné, Julisné, Róza néni és a többiek, szíveskedjenek egy kicsit ezekről is gondolkozni az szent ünnepek alatt.

SPORT

„Dicsőség Istennek, becsület a fegyvernek, tisztelet a mesternek!“

Nagyvárad. Saját tud. Közei három hónapja már, hogy a Nagyvárad Sport Egylet vezetősége dr Szeghalmi Sándor elnök irányítása mellett megkezdte annak a sport-programmnak megvalósítását, amelynek célja az itteni vívósport fellendítése s országos érdeklődés keltés a „legnemesebb“ sport iránt. A nagymultu sport egylet — amelynek tagjai, hogy csak néhány nevet emlit-

Mindezek összetételéhez természetesen hosszú idő kell. Ha a vívó ezt az időt nem sajnálja, az eredmény nem maradhat el. Itt érdekes egy külföldi versenyző esete: aki husz esztendeig versenyzett sikertelenül, míg végül is országos bajnokságot nyert ...

Nem akarok szalmatüzet

A sikertelenség okozta elkedvetlenedésnél nem kevésbé végzetes lehet az is, ha a vívó mindjárt első versenyén bajnokságot szerez. Ez elbizakodottá teheti, ami épp oly veszélyes, mint a lelki „depresszió.“

Minden vívó komoly ellenfél, az ellenfelet tehát lebecsülni sohasem szabad!

Részemről nem akarok szalmatüzet. A vívóművészet elsajátítása időt, türelmet és alaposágot igényel. Ezen az alapon oktatnak ma a vívómesterképző intézetek, nem épülhet tehát más elv alapján az amatőr vívók tanítása sem. Ez a módszer kétségtelenül lassabb, de állandó sikerekre vezet.

A vívónak a zsűrit is meg kell győznie

Részletkérdés, de figyelembe kell vennie a vívónak a zsűri módszerét, mondhatnánk bizonyos szeszélyeit is. Nem szabad a versenybíróknak nem tetsző akciókat erőltetni. De, ha a vívó mégis ezt tenné, ajánlatos figyelembe venni egykori mesterem Gerentsér dr intését: *Vivjon úgy, hogy a zsűrit is meggyőzze...*

— S, hogy mit kellene még figyelembe vennie? Sok mindent, — fejezi be Melchner mester, De talán legelső sorban a vívómesteri oklevelem olvasható jelmondatot:

„Dicsőség Istennek, becsület a fegyvernek, tisztelet a mesternek!“

Az utóbbit teszi hozzá, csak a munkám részére szeretném kiérdekelni.

Remélhető, hogy ez idővel sikerül. S az elkövetkező versenyek e karácsonyi sport-intenzív keretében elhangzott „mutatás helyességét, — igazolják majd.

(H. I.)

DIANA

megszünteti a fáradtságot.

sünk Hegedüs Imre, Balázs Ödön és Szűcs János — eddig is oda hatott, hogy az említett terv minél inkább megvalósulhasson, a jelenlegi munka tehát tulajdonképp nem hiánypótlást jelent, hanem az eddigi tevékenység további kiépítését célozza.

Melchner Sándor a sport egylet kitűnő vívómesterének bekapcsolása, az NSE új termének megnyitása, az NSE női vívószakosztályának megalakulása, valamint az, hogy a nemes versengés jegyében a NAC vívószakosztálya is megalakult azok az eredmények, amelyekkel az NSE eddig dicsékedhet — s ez 12 hét alatt olyan fényes teljesítmény, amelyről szebb úgy hisszük, nem is remélhető. Az említett terv oroszlanpróbjája azonban mégis csak az elkövetkező országos verseny lesz majd. Erre vonatkozóan intéztünk hát kérdést Melchner Sándor vívómesterhez.

Mit vár az NSE vívóitól az elkövetkező erőpróban s mit remél az immár küszöbön álló városközi és országos versenyektől?

„A rossz zsűri a vívósport halála“

— Remélhető, — mondja Melchner Sándor, akit két iskola között az öltözőben „csiptünk el“ (a teremben tilos a dohányzás!) hogy az eddigi tapasztalat mindenkit meggyőzött már arról: a versenyzőket elsősorban a jó rendezés és a zsűri tárgyilagossága kell, hogy kedvre serkentse. Minden klub vezetősége belátja azt, hogy a balszerencse folytán elszenvedett vereség is kedvezőbb a kieroszakolt győzelemnél! A pártoskodás és az ilyen légkörben uralkodó „fergeteges“ hangulat a vívósport halálát jelenti ...

Vereségek sorozata sem végleges bukás

— A vívónak — folytatja tovább Melchner Sándor nem szabad a balsikerek következtében kedvét veszíteni. Számolni kell azzal, hogy az eredmény nem csupán tehetség és technika kérdése, de számos más körülmény is közre játszhat, így a tréningek pontos látogatása, pillanatnyi kondíció és lélekjelenlé!

HIREK

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, H. Károly király-út 5. sz.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Hétoldos: Egész évre 900, fél évre 4
negyedévre 225, egy hónapra 75 lejt.
Helyi előfizetés: Egész évre 50 P, fél évre 25 P, negyedévre 13
Egyes szám ára 20 fillér, vasárnap és ünnepek 24 fillér.
Postatakarékpénztári csekk számlánk száma: 80.037
Telefon: 12-27.

Kéziratokat nem örvünk meg és nem adunk
vissza.

LAPUNK LEGKÖZELEBBI SZÁMA tekintet-
tel a karácsonyi ünnepekre, szerdán, a rendes
időben jelenik meg. — Minden kedves előfize-
tőnknek és olvasóinknak belsőséges és kellemes
karácsonyi ünnepeket kívánunk. A „Magyar La-
pok” szerkesztősége és kiadóhivatala.

Hatszáz szegény család kap Kolozsváron ka-
rácsonyra segélyt. Saját tud. A város népjóléti
hivatala összeírta a segélyre szoruló szegénysor-
sú kolozsvári családokat. Hatszáz olyan család
él Kolozsváron, akik kereset nélkül a legnagyobb
nyomorban tengik életüket. Ezek között a ka-
rácsonyi ünnep alkalmából természetbeni segélyt
osztottak ki. A szegény családok tűzfűt, húst,
zsejt, kenyér és málisztot, paszulyt, cukrot, or-
voszereket és ruhaneműket fognak kapni. A
városi szegényalapról, amihez hozzácsatolták
Ótálas némeslelkű pénzbeli adományát is. A
segélyek kiosztása holnap kezdődik meg.

A nagyvárad-olasz római katolikus plébánia
templomban (Barátok temploma) karácsony első
napján, hétfőn, a fél 12-es szentmisén A. Stradel-
lától „Pieta Signore” című fohászatát hegedű és
orgona kísérettel Szathmáry Endre karnagy
átdolgozásában Róna Dező opera-énekes ének-
li, a hegedű szólaltat Bródy Sándor igazgató
játassa.

**DR GYÁRFÁS ELEMÉR ÉS DR SOÓS IST-
VÁN LATOGATÁSA AZ IGASZÁGÜGYMINIS-
TERNÉL.** București. Saját tud. A magyar parla-
menti csoport nevében dr Gyárfás Elemér sze-
nátor és Soós István dr képviselő megjelent
Istrate Micescu igazságügyminiszternél s min-
deközül a készülendő ügyvédtörvényről érde-
klődtek, arra kérve az igazságügyminisztert, hogy
a törvénytervezetben a magyar ügyvédi kar érde-
keit vegyék figyelembe. Az igazságügyminiszter
ígéretet tett a kérés teljesítésére. — A Magyar
Parlament Csoport előterjesztette az igazságügy-
miniszternek azt a névsort, amely a kinevezendő
magyar bírókra vonatkozik. Istrate Micescu át-
vette az előterjesztést s megígérte, hogy ebben a
kérdésben elődjének ígéretét beváltja. — Az igaz-
ságügyminiszter érdeklődött a kisebbségi egyhá-
zak és az állam közötti vitás kérdéseket rendező
bizottság működéséről. Végül Soós István több
kisebbségi polgár egyéni kérését terjesztet-
te elő. Az igazságügyminiszter valamennyi ké-
rést kedvezően intézte.

A nagyvárad-i Kereskedői Tanács közleménye
Ismételtén felhívjuk tagjaink figyelmét a lapok-
kat, hogy ezveskedjenek jól áttekinthető helye-
zesztési rendelkezéseire. Ez a törvény módját ad
mindennemű elmulasztott adó, illeték bejelenté-
sére és bírság nélküli befizetésére. Ez a kedvez-
mény 1939. december 31-ig tart. Kérjük tagjain-
kat, hogy ezveskedjenek jól áttekinthető helye-

„Transsylvania” általános biztosító r.t.

Az utolsó közgyűlés elhatározta a társaság
alaptőkéjének 12 millió leiről 20 millió leire
való felemelését. Ennek megfelelően a társaság
összesen 8 millió lei értékben 8000 darab,
egyenként 1000 leies új részvényt bocsátott ki s
ezek jegyzésére 1939 október 20—november
1-ig hirdetett határidőt. Az újonnan kibocsá-
tott részvények 1939 december 31-ig befizeten-
dők és 1940 január 1-től részesednek osztalék-
ban.

Értesülésünk szerint e legrégebbi belföldi
biztosító társaság részvényjegyzési felhívása a
jelenlegi nehéz és alig áttekinthető gazdasági
viszonyok ellenére meglepően szép eredménnyel
járt. A tőke az ország minden részében
olyan érdeklődéssel fogadta az új részvényeket,
hogy alig pár nap alatt messze túljegyezték a
megszabott összeget, úgyhogy az igazgató-
tanácsnak kellett az új részvényeket egyenlő
mértékben elosztania, mert az igényeknek csak
egy része volt kielégíthető. Ez a nagy érdeklő-
dés kétségtelenül a legszebb igazolása az inté-
zetbe helyezett bizalomnak, amit az állandóan jó
üzletmenettel, az ismert szolid üzleti alap-
elvekkel, a körültekintő, biztos tőkeelhelyezés-
sel, úgymint az ország minden biztosítótársasá-
ga között a legnagyobb alapszabályszerű tartalé-
kkal érdemel ki.

DORIAN

Legszebb karácsonyi ajándék:

Rökk Marika táncol

Orosz zene, orosz táncok.

Egy mámoros béli éjszakában

Tschaikowsky élete és szerelmei.

Tschaikowsky IV. V. VI-ik szimfóniája a bécsi államiopera közreműködésével.

Szenzációs német

és francia híradók.

**Nagyobb adag altatószertől tragikus körülmé-
nyek között meghalt Csáki Mihály.** Gyergyószent-
miklósról jelentik: Csáki Mihály a gyergyószent-
miklósi római katolikus főgimnázium taná-
ra folyó hó 19-én éjjel tragikus körülmények kö-
zött meghalt. Csáki Mihályon néhány nappal ez-
előtt operációt hajtottak végre, ami kitűnően sei-
került, úgyhogy a kórházban már el is hagyhatta s
otthon kezelte tovább magát. A tragikus véget
ért tanár azonban már operációja előtt is súlyos
álmattalanságban szenvedett, ezért állandóan hasz-
nált valamilyen altatószert. A végzetes éjjelen,
állítólag féltárogatással nagyobb altatót vette be, mint
rendesen és ettől szokatlannul mélyen elaludt,
úgyhogy orvosai ébresztették fel és inpekciókkal
próbálták rajta segíteni, azonban eredménytelen-
ül, mert Csáki Mihály még azon éjjel meghalt. A
hatóságok jelentették az esetet a csikszeredai
ügyészségnek, ahonnan elrendelték a holttest el-
boncolását. A hatósági orvos, aki a boncolást ve-
gezte, nem tudta megállapítani, hogy mi okozta
a gimnáziumi tanár halálát s ezért a belső ré-
szét elküldötte a bucaresti bonctani intézetnek
felülvizsgálat végett. Csáki Mihály temetése péntek
koron délelőtt 10 órakor volt, nagy részvét mel-
lett.

Hírek a Bánsághól. Temesvár. Saját tud. Dr
Marta Augustin királyi helytartó most ünnepelte
hetvenedik születésnapját. A hivatalos hatóságok,
egyesületek, intézmények képviselői s a
helytartó személyes ismerősei ez alkalommal lel-
kes ünneplésben részesítették a királyi helytar-
tót. — A temesvári kereskedők egyesülete felhi-
vásban figyelmeztette tagjait, hogy minden egyes
darab árura függesszék ki az árakat. — Reiter
Károly, a mehalakülvárosi templom karnagya,
saját énekkarával és Süveges Aranka operaéne-
kesnő közreműködésével karácsonykor adja elő
szentmihályi kompozícióját. — A temesvári törvény-
szék Wendel József, Wider Salamon zavaros dol-
lársekkhamisítási ügyében most hirdetett íté-
letet. Mindkettőjüket egyévi fogságra ítélték és
kötelezték őket az okozott kár megtérítésére. —
Az elmúlt éjszaka ismeretlen tettes megkísérelt
behatolni a józsefvárosi plébániatemplomba. A
szociális nővérek észrevették a betörőt, megva-
zarták és megakadályozták szándékának végre-
hajtásában.

KÖSZÖNETNYILVANITÁS

Mindazoknak a jóbarátainknak és is-
merőseinknek, akik drága jó édesanyánk
elhunyta alkalmával részvétüket kifejez-
ték, ezúton mondunk köszönetet.

KOLOSVÁRY CSALAD

tüket és a még rendelkezésükre álló igen rövid
pár nap alatt eleget tenni minden eddig elmu-
lasztott kincstári kötelezettségnek. Ezek a kötele-
zettségek oly sokfélék, hogy nem áll módunkban
felsorolni azokat e helyen. A gyakrabban elő-
forduló eseteket mégis megemlíthetjük a következők-
ben: tőkekamatadó, személyzeti adó, személyzeti
munkaszervezők, bérteli szerződések, folyó-
számlák, raktárkönyv, társaságok főkönyvének
lebegyézése, listakönyv, stb., stb. Tagjaink érde-
kében a rövid időre való tekintettel titkári hiva-
talunk még a karácsonyi ünnepek alatt is min-
den délelőtt 10 óratól 1 óráig felvilágosítást ad
az érdeklődő tagoknak.

Csikmgyei rövid hírek. Csikszereda. Saját
tud. Kádár Viktor nagyvárad-i hamiskártás suly-
kos összegekkel károsította meg vásáros alkalmak-
kor a hiezekeny lakosságot. „Itt a piros...”
címen ismert játék miatt eljárás indult ellene.
A törvényesek csalásért egyévi fogságra és két-
ezer lei pénzbüntetésre ítélték. — Egy nap két
gondatlansághól eredő emberölési ügyet is tárg-
yalta a törvényszék. Léhet Lajos uzvölgyi erdő-
kitermelő vállalkozót, akinek hibájából Cioma
Vasile munkás halálos balesetet szenvedett, a
törvényesek hathavi elzárásra, háromezer lei
pénzbüntetésre és huszezer lei kártérítés megfi-
zetésére ítélték. Bergmann Leó ugyancsak uzvöl-
gyi munkavezetőt Bíró Dénes és Sári János mun-
kácsok halálos balesete miatt ítélték el hathónapi
fogságra, háromezer lei pénzbüntetésre. — Tankó
András gyimesföldi munkás és gazdálkodó,
valamint felesége távollétében a téli takarmány-
nyal és gazdasági felszereléssel megrakott csür-
jűk leégett. A kár megközelíti a 60 ezer leit. A
vizsgálat megállapította, hogy a tüzet Tankó 7
éves süket-néma gyermeke okozta. — A Magyar
Népközösség csikmgyei tagozatának elnöki ta-
nácsa a napokban dr Kolumbán József elnökle-
tével ülést tartott. A napirend fő pontját a vár-
megye gazdasági életének föllendítésére irányuló
munkaterv megtárgyalása képezte. A munkater-
vet Szőke Mihály ny. gazdasági igazgató dolgoz-
ta ki. — Dr Kovács Károly, a Népközösség nevé-
ben lépéseket tett a csikmgyei erdőközirtokosságok
egyik nagy sérelme ügyében a megyefőnöknél.
Az erdőgazdák ugyanis kitermelt fájukat nem
adhatják el kereskedelmi úton. Több lépés is tör-
tént ebben az ügyben s Drimba József alezre-
de megyefőnök közbenjárását ígérte a sérelem or-
voslására. — A csikszentdomokosi és csikszent-
tamási erdőben a legutóbbi nagy vihar által
mintegy 10 ezer köbméter kidöntött fát hosszas
idővesztés után az Avantur fakitermelő és ér-
tékesítő szövetkezet vásárolta meg köbméteran-
ként 430 leies áron. — A gyergyószentmiklósi
Kolping legényegylet kitűnő műkedvelői kara-
csony másodnapján Farkas Imre hangulatos ope-
rettjét: „Tul a nagy Krávanon”-t mutatták be.

Adományok. Horvát Ferencné részére a kö-
vetkező újabb adományok érkeztek kiadóhivata-
lunkhoz: N. N. Nagyvárad 250 lei, M. Antalné
Nagyvárad 60 lei, N. N. 100 lei, Joós Károly Ul-
meni 300 lei, Rudolf A. mérnök Bucuresti 150 lei,
Betegh Irené Uriul din Sus 100 lei, Ponner Ja-
nosné ruhák. — Kozma Ádám részére N. N. 100
leit küldött. — Valamennyi adományt rendelteté-
si helyére juttattunk.

Szolgálatos gyógyszerárak Nagyváradon:

Vasárnap Nagyváradon a következő gyógy-
szertárak tartanak szolgálatot:

Korona, Str. Ciorogariu No. 1. Telefon 13-76.
Órangyal, Str. Alexandri.
Oroszlán, Piata Mihaj Viteazul 14. Telefon
23-35.

Szent István, Str. General Bolban.
Aranyas, Piata Unirii No. 6. Telefon 25-74.

Hétfőn a következő gyógyszerárak tartanak
szolgálatot:

„Szent Antal” Bv. Reg. Ferdinand. Tel. 13-55.
„Kigyó”, Piata Regina Maria. Tel. 29-83.
„Csillag”, Str. N. Iorga 1. Telefon 25-51.
„Aranykereszt”, Piata Unirii (Zsigmondovits
és Barla). Telefon 28-52.
„Diana”. Str. Astra No. 18. Telefon 32-57.

Kedden a következő nagyváradj gyógyszerár-
ak tartanak szolgálatot:

Madonna, Str. Sztaroveszky No. 1. (Dr Med-
vity). Telefon 30-20.

Fehér Kereszt, Bulevardul Regele Ferdinand
No. 2. (Pacala.)

Cleopatra, Str. Avram Janou 2. telefon 15-45.

Szent Ferenc, Str. Casa Vođa No. 24. Telefon
17-47. (Csanda.)

Szent László, Piata Bisericej No. 1. Velence,
Templontér. (Hegedűs.)

Szerdán Nagyváradon a következő gyógy-
szertárak tartanak szolgálatot:

Mátyás király, Str. Vlahuja No. 46. Telefon
21-34. (Ajtay.)

Irgalmasok, Bulevardul Regele Ferdinand 29.
Telefon 14-84.

Minerva, Piata Unirii.

Sabina, Piata Mihaj Viteazul. Telefon 15-26.

Salvator, Str. Alexandri. (Németh). Telefon
16-07.

Boros István riportja:

Művészi értékek a pókhálós lomok között

Mi került elő a De Gerando grófi hagyatékából?

Művészetről beszélni — a mai időkben hálátlan dolog. A kutató örömköltésait bombák robbanása és ágyuk dörgése nyomja el. A muzsák hallgatnak. Párizs, Berlin, Amsterdam, Brüsszel és London muzeumainak kincseit a föld alá menekítették. Mintha ezzel is jelképeznék, hogy ma nem kell szépérzék és művészi révület, csak nyers erőszak s leuvtó ököl. Mind ezt nagyon jól tudjuk. Mint ahogy tisztában vagyunk azzal is, hogy a gyilkolás és fogvicsorgatás időszak a egyszer lejár és újra felvirrad a szépség, jószág és igazságosság örökké fénylő napja. Ez a hit adta kezünkbe a tollat, hogy megírjuk az alábbi beszámolót.

1.
Költőzködések és a légvédelmi intézkedések következtében kötelező padlástisztogatások közben meggyőződhetünk arról, hogy a lomok között elfelejtett értékek is kallódnak. Évtizedek alatt sokmindent összehord és félrekerak az ember.

Könnyen elképzelhetjük tehát: mennyi értékos adat és tárgy kerülhet elő egy olyan évszázados családi fészék szétszedésénél, amelyben nemzedékek váltották egymást hosszú sorokban. Ilyen családi fészék volt a De Gerando grófok pálfalvai kastélya. Az utolsó tulajdonost, aki az ősi kuria vastag falai között élte le napjait, De Gerando Atillánának hívták. Három és fél évvel ez előtt hunyta le örök álmora a szemét. A kastélyt és a berendezést De Gerando Félix örökölte. De Gerando Félix francia állampolgár, újságíró, a Ce Soir rendes munkatársa. Edesanyja temetésére hazérkezett. Szatmáron lakott több hónapon át, amíg a családi vagyon felszámolása tartott. Eladta a birtokot, a kastélyt, a több ezer kötetes könyvtárat, a levéltárat és a képeket. Ez utóbbiakat Singer Nándor szatmári könyvkereskedő vette meg, aki előszeretettel hajszol értékes kéziratokat, műkincseket és képeket.

A vásár megköltése óta kerek három év telt el. Még ez az idő sem volt elegendő a több ezer kézirat, naplójegyzet áttanulmányozására. A legértékesebb és történelmi szempontból talán a legfontosabb ezek között Kossuth Lajos francia nyelvű levele volt. A nagy magyar politikus ezeket a sorokat Torinóból Garibaldihoz, az olasz szabadsághőshöz írta.

A porosodó kötegek közül negyvenöt Vajda János-levele került elő, több eredeti költeménnyel. Ezekről két évvel ezelőtt részletesen beszámoltunk olvasóinknak. A levelekből megtudhattuk, hogy a Teleki grófok és a De Gerandok mindig szívesen látták a maguk családi körében a toll, a véső és az ecset kezelőit. Munkácsi Mihály levelei közül is előkerült néhány darab. Munkácsi Teleky Blankának, a kastély egyik lakójának volt Párizsban a mestere. A kis kontesz tehetségéről mondottak tárgyilagos véleményeket Munkácsi mester ösztinte sorai. Vámbéry Ármán, a híres keleti utazó szintén oldalas írásokban számolt be tapasztalatairól. Irányi Dániel és az akkori magyar közélet számos kiválósága volt még képviselve a hatalmas levéltárban.

A De Gerandok és a Telekyek — összeházasodás következtében szoros kapcsolat állott fenn a két család között, sőt némelyik mindkét családi nevet is használta — a magyar tudományos élet vezető személyiségein kívül a francia művészi világ neves egyéniségeivel is baráti kötelékeket ápolgattak. Így Elisée Reclus, a nagy földrajztudós és térképész tíz levelét találták meg. A pálfalvi grófok összeköttetésben állottak Delacroix Eugén-nel, a francia romantikus festészet vezéregyéniségével is, továbbá Dávid D'Angers szobrászsal, aki a kiélt klasszicizmus után élettelen formanyelvet honosított meg. Ez a nagyevű szobrász főként arról volt híres, hogy korának csaknem valamennyi nagyságáról medalliont készített. Victor Hugo, Paganini, Béranger, Lafayette, Göthe stb. domborműve került ki a David D'Angers keze alól. Az egyik De Gerandot is megörökítette. Ez a plakett szintén előkerült a

pókhálós kamrák mélyéből. Most Szatmáron őrzik.

2.
A képtárban, amely szintén Singer Nándor tulajdonába ment át, mindössze három munka maradt: Rembrandt, a nagy holland festő „Patkánymérgegárus” című rézkarcra, egy tájkép, amelyet Claude Lorain-nek, a 17. században élt nagy festőnek tulajdonítanak és egy ismeretlen művészről származó gyönyörű Krisztus-kép.

A Rembrandt-rézkarcról nem sikerült megállapítani, hogy eredeti-e vagy másolat. Szakértők véleménye abban megegyezett, hogy a kép 17. századbeli papíron készült és maradéktalanul magán hordja Rembrandt művészetének minden tulajdonságát. A Claude Lorain-nek tulajdonított tájkép felett nem sokat vitatkozhattak, mert egy szenvedélyes műgyűjtő megvette. A Rembrandt-kép is gazdát cserélt. Azóta kitudja, hányadik kézen van.

Singer Nándor csak az ismeretlen mestertől származó Krisztus-képet tartotta meg. Fénykép-másolatot készített a képről. A másolatot elküldte több külföldi szakértőnek, akik megkezdték a vitát, hogy kiderítsék: ki a lenyűgöző szépségű kép alkotója.

A festmény vászna megbarnult fa-rámán nyugszik, amelyhez kovácsolt szegek szorítják. A festéken már ott van az a barnaság, mely az olajon anyai, mint a régi fémen a patina.

A kép Krisztust deréktól ábrázolja. Mögötte a kereszt áll s aszkéta csontozatu kezével erre mutat. A szemlélőt először az arc ragadja meg. A szemek isteni bölcsességet sugároznak. A száj nyugodt, az indulatnak, a békétlenségnek sehol semmi nyoma. Csak nagy mesterek tudtak így, ilyen közvetlen módon festeni.

Tereh Géza tanár, a jőnevű szatmári esztéta így nyilatkozott a képről:

— Véleményem szerint a festmény német művészről származik. Háromszáz évnél semmi esetre sem fiatalabb. Nagy munka, megérdemli a figyelmet. Azt természetesen nem lehet könnyen megállapítani, hogy eredeti-e vagy másolat. Meg kell vizsgálni a vászon anyagát, a festéket, röntgen-felvételt kell róla készíteni. Ez pedig nem megy olyan hamar.

Singer Nándor véleményét így fogalmazza meg:

— A De Gerando levéltár osztályozása során sok francia vonatkozású levelet találtunk. Más külföldi írást alig. Ezek szerint a De Gerandokat szívélyes kapcsolatok fűzték a francia művészi

* Vese- és cukorbetegknél, kőszvényben és csúszban szenvedőknél egy pohár természetes „Ferenc József” keserűviz reggel éhgyomorra véve, a beleket alaposan kitisztítja, a gyomor és a máj működését előmozdítja s az anyagcserét és az emésztést sok esetben lényegesen megjavítja. Kérdezze meg orvosát.

élethez. Arra következtettek tehát, hogy a képet, amely tökéletes művészi munka — és ebben a szakértői vélemények is egyöntetűen megegyeznek — Franciaországból hozták Pálfalvára. Ha az országok közötti közlekedés nem lenne ilyen nehéz és körülményes, talán sikerült volna a kép alkotója felett folyó vitát megoldani.

Kérdés, hogy erre sor kerül-e. A belföldi műbarátok valóságos hajtóvadászatot rendeztek a kép után. Szakértői szem nem tudja: ki a kép festője. Azt azonban érzik, hogy a mű rendkívüli munka.

3.
A világháború befejezése után az amerikai ujjgazdagok valósággal elárasztották Európát. Szinte rögeszméjük lett, hogy azokat az alkotásokat, amelyeket a történelem során az emberi művelődés termelt ki magából, átvigyük az Újvilágba. Amerika ugyanis renaissance-korabeli mesterekkel nem dicsekedhet, legalább ezeknek a munkáit szeretné megszerezni. Jó pénzt fizetnek minden műkincsért. Így lendült fel a háború után ez az üzletág.

Szatmár és a környékbeli kastélyok tömve voltak szebbnél-szebb műtárgyakkal. Festmények, szobrok, antik bútorok hirdették, hogy ezen a földön valamikor gazdag emberek laktak. A helyzet nagyot változott. A műkincsek nagyobb részt gazdát cseréltek. Vannak azonban olyanok is, akik göröcsösen ragaszkodnak őseik hagyatékához.

Tereh Gézátl hallottam, hogy Szatmárhegyen, Major Dénesné házában egy elfelejtett, művész: Bartók Lajos főgimnáziumi tanár hatalmas kompozícióját őrzik. Az egész falat behorított festményen a szatmári tanár-festő egy egész családot festett meg. Az ilyen tömegkompozíciókban élte ki magát. A négy száz éves szatmári református főgimnázium tanástermében — szintén hatalmas méretű képen — azt a történelmi mozzanatot örökítette meg, amikor Geleji Katona István, az első erdélyi kálvinista püspök, a szatmárnémeti zsinaton átadta II. Rákóczi Györgynek azt a javaslatot, amely a presbyteri egyházkormányzat bevezetéséről szólt. A képek határozottan muzeális értékek.

Műkincseknek számítótó bútorok is akadnak elvéve. A római katolikus székesegyház berendezésének szentélyi része is ezek közé tartozik. Ezt a boldogemlékü Hám János püspök megrendelésére a messze földön híres Demidor-műszatalos család készítette. A Demidorok, amíg ki nem haltak, apáról fiúra adták a műbútorkészítés titkait.

Képek, festmények, domborművek és művészi bútorok... Nem anyaguknál fogva értékesek ezek, hanem a lélek miatt, amelyet Istentől megáldott alkotójuk beáruktunk nekünk, az utókor gyermekeire hagytak.

**RADIO
MENDE
RADIO
BAZILLI-DEAK**

ORADEA
Dr. Aurel Lazar 1.
Tel. 35-36.

Mussolini lapot szerkeszt

Egy mozgalmas újságírói élet
érdekes lejegyzetei

Mussolini mesteri kézzel megírt életrajzát lapozva kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy nem volt egyetlen politikus, egyetlen népvész és egyetlen államférfi sem, aki annyira föl tudta volna fogni s annyira értékelni tudta volna a sajtó jelentőségét, mint az olasz nemzet mai Vezére.

Az egyszerű olasz falusi iskola katedrójától Olaszország miniszterelnöki székéig nem a szerencse virágos útján jutott el a doviai kovács fia. Nem. Ez az út évtizedes küzdelem, akadályokkal telt göröngyös útja volt. Sikerét és győzelmét nem utolsó sorban köszönheti kiváló szónoki készségének, szervezőtehetségének és egyénisége varázsának, de a harc, amelyet megharcolt mégis az újságíró harca s a szédületes karrier, az újságíró karrierje volt.

Tulajdonképpen újságírói működését Svájcban Lausanneban kezdi el, ahol l'Avvenire del Lavoratore-nak dolgozik. Svájci tartózkodása alatt több olaszországi lapnak, közöttük a „l'Avanguardia Socialista“-nak, valamint a newyorki „Proletarionak“ állandó cikkírója. Katonai szolgálatainak letelte után, megegyeztetett tanítói és közben megszerzett francia nyelvoktatói okleveléhez folyamodik, de rövid idő múlva már Onegliában a „La Lima“ című szocialista lap szerkesztésével bízzák meg. Onegliából ismét hazatér szülőföldjére és beleveti magát a politikai küzdelembe. Tizenöt napi börtönbüntetést kap s fogházban írja meg Nietzsche-ről szóló tanulmányát, amelyik az „Il Pensiero romagnolo“ című lapban lát napvilágot.

Nem sokkal ezután ismét távozik Olaszországból. Ausztriában a „l'Avvenire del Lavoratore“ című laphoz szegődik, amelyet az „Il Popoloval“ együtt Cezare Battisti igazgatott. Az osztrák hatóságok, amelyek pedig mindig készek voltak hajlékot adni a száműzött internacionalistáknak, akkor fogtak gyanút, amikor Mussolininek a következő mondatát olvasták: „Olaszország arra készül, hogy új korszakot alkosson az emberiség történelmében.“ Hyen ígéret nem türt még az osztrák rendőrség sem. Mussolini lapját elkobozták. Junius második felében egy politikai vitairása miatt, nyolc hónapi börtönrre ítélik. Mussolini a következő szavakkal lépte át a börtön kapuját: „Most kezdődik nyári szabadságom második részlete.“ Büntetésének letelte előtt szabadlábra helyezték és Augusztusban már lapjának főszerkesztőjévé nevezte ki Cezare Battisti. Mussolini munkája megkésztéreződött s teljes erővel dolgozott egészen addig, amíg megint börtönbe nem jutott. A sok eljárás vége az lett, hogy Mussolinint kiutasították „az osztrák birodalom valamennyi országából és királyságából.“ 1909 szeptember 26-án áttették az olasz határon.

Ismét hazautazott visszavonultan élő édesapjához. Otthonról továbbra is küldi cikkei Battisti lapjának a „Popolo“-nak. Minden kitérni vágyó energiáját a különböző lapoknak küldött cikkeiben kísérte meg levezetni. Egymásután jelentek meg írásai az „Il Popolo“-ban s ugyanez a lap közölte egy regényét is. A „La Voce“ című lap is kiadott egy könyvét.

„Az újságírás nem mesterség, hanem hivatás“

1910-ben újból beleveti magát a politikai küzdelmekbe és mint a forli szocialista szervezet titkára „Lotte di Classe“ címmel időszakos lapot indít. Ime lapjának irányvonala: *Kegyetlenek leszünk azokkal szemben — tartozzanak bármelyik párthoz is — akik a munkástömegektől csak szavazatokat és egyéni javakat zsarolnak. A szocializmus nem üzlet, nem szórakozás és nem is sport...*

1911-ben már mint képzett újságíró és lap-szerkesztő a következőkben határozza meg az újságíró és a sajtó hivatását: *„Az újságírás nem mesterség, hanem hivatás és az újságíró nem tekintheti hivatását megélhetési forrásnak. Nekünk nem az a dolgunk, hogy naponként közhalékkal*

és eseményekről való beszámolókkal töltjük meg a lapot. Nem. Az újságírás nekünk a pártot jelenti. Az újság a mi lobogónk. Az újság a mi fegyverünk!“

Mélyen elítélte és meg is akadályozta a tüntető tömeg szokásos tulkapásait és a vandalizmusokat. Mégis — ugyanúgy, mint egykor édesapját — Rocca de Forliban bebörtönözték. Párának törvényszéki tárgyalásán és a kihallgatások során kiállt mélyseges és őszinte hazaszeretete: „Azért,

„Hogy valaki egész ember legyen, legalább két évet börtönben kell töltenie“

A Róma közelében fekvő Roccagorgában egy tüntetés során a tüntetők megütköztek a karhatalommal s a tüntetők közül többen elestek. Mussolini hevesen tiltakozott lapjában a karhatalom túlkapása ellen. A tiltakozás hangja miatt letartóztatott. Védőbeszédében ezeket mondotta: „Nem sajnálom — és egy pillanattal sem bántam meg azt, hogy megírtam cikkemet... S amikor ezeket mondom, arra kérem esküdt urakat, hogy mentse föl lapom felelős szerkesztőjét. Attól a pillanattól kezdve, amint beismertem, hogy a bűncselekményt én követtem el, semmi oka nincs a bíróságnak arra, hogy a felelős szerkesztőt ítélje el. Kérem a bíróságot, hogy mentse föl többi adlottsáramat is, mert a felelőség teljesen az enyém. En írtam a cikket és én engedtem meg a cikk elkészítését. Éppen ezért a törvény minden súlyát kizárólag reám nehezedik — reám —, aki sajnós, nem mondhatom magamról, hogy ez az első ilyen bűncselekmény, mert megalkodott visszaeső bűnös vagyok és valószínű, még egynéhányszor is fogom követni ezt a bűncselekményt. Hogy önök fölmentenek, vagy elítélnek — elöttem nem sokat számít. A börtönök mélyén egész tiszta rendszer uralkodik, s különben is egy régi orosz közmondás szerint ahhoz, hogy valaki egész ember legyen, el kell végeznie négy gimnáziumot, két évig kell járnia az egyetemre és legalább két évet a börtönben kell töltenie“...

A tripoliszi hadjárat és a balkáni háború befejezése után Mussolini az ő különös és sajátos ér-

Világhírű regények:

Aldrich: Száll a fehér madár	68 lei
Aldrich: Csallád kör	62 "
Aldrich: Ella kísértés	68 "
Lytkens: Ne várjatok vacsorára	68 "
Mayrie G.: Urihölgy állást keres	68 "
J. B. Priestley: Jóbarátok	201 "
Mitchell: Elfújta a szél	270 "
Orezy: Okos Pimpernel	68 "
Orezy: Összekuszált fonat	68 "
Zsigray: Erzsébet királyné (diszkótés)	292 "
Possonyi: Üldözni fognak titeket (kötve)	206 "
Balla: Megszépett	135 "
Tóth: Pénztár 9-2-ig (kötve)	206 "
Bagyi: Kiválasztottak	176 "
Forster: Amerika álma	151 "
Kenneth: Északnyugati átjáró. I, II.	301 "
Zsigray: Római szüzetes (kötve)	274 "
Kállay: Báthory István (kötve)	347 "
Somogyváry: A város meg a gárkány (fűzve)	94 "
Rachel Field: Egy asszony három élete I. II.	438 "
Balla: Niczky növendék (kötve)	206 "
Jacot és Collier: Marconi az éter varázslója	242 "
Hilaire: XIV. Lajos, a diktátor király	184 "
Simán: Gergely lányok (fűzve)	141 "
(kötve)	206 "
Szentmihályi: Örök társak (fűzve)	201 "
(kötve)	292 "
Cronin: A kalap-király I, II.	242 "
Cronin: A kalap-király I, II.	365 "
Cronin: Ezt látják a csillagok	420 "

Megrendelhetők kiadóhivatalunk utján.

mert olasz vagyok és mert szeretem ezt a földet, amelyen születtem — mondotta védőbeszédében —, s mert ez a nyelv édes anyanyelvem s azért, mert jó hazafinak tartom magamat — azért ezen az istenáldotta földön fölemelhetem szavamat az ellen a kárhuzatos intézmény ellen, amelyek a proletárok ügyét elhanyagolják. Olyan Olaszországot akarok, amelyek képes fiait megszabadítani gazdasági és erkölcsi nyomorúságából. Szavait így folytatta: „En azt mondom önöknek bíró urak, hogy örömeim fognak okozni nekem azzal, ha fölmentenek, mert visszaadják nekem munkámat és a társadalmat. De ha elítélnek — úgy érzem — ezzel még jobban megtisztelnék.“

Nem sok idő telt el és Mussolinist a szocialista párt igazgatóságába hívták s egyúttal megbízták s milánói „Avanti“ szerkesztésével és igazgatásával. Az „Avanti“ új igazgatója még nem volt harminc éves, amikor Milánóba került. Előreléptetett szigorú intézkedéseivel megrikította ugyan közvetlen barátjainak számát, de olyan életet vitt s talpa, hogy olvasóinak száma néhány hónap alatt százezerre emelkedett. Megváltozott a lap eddigi óvatos hangja is — és irányva a lehető legszűkebbé lett.

zékével megérezte azt a veszedelmet, amelyik a világot rövid időn belül lángbaborította, s amely tragikusán elébevágott a forradalomnak. Mussolini érezte ezt a veszedelmet, mikor még túlán senki sem gondolt rá, hiszen az internacionalista apostolok még azzal töltötték meg a világot, hogy örök időkre biztosítják a világ békéjét.

... És valóban az olasz hurzsoázia még ki sem heverte a belső ciklon által fölkaavart pánikot és Európa fölött összegyűltek a viharfelhők. Szarajevóban lecsapott a villám, mely lángbaborította a világot.

Mussolini, mint nemzetközi szocialista politikus és újságíró a háború első hónapjaiban a legélesebben küzdött lapjában a semlegeség fenntartása mellett, mert az az eszme lebegett szemé előtt, hogy a különböző hatalmak proletárijainak nem szabad egymás ellen fegyvert fogniok.

Mussolini bejelentéi vélemény- változását

Független szellemét a most előálló helyzet erős kétségekre sodorta. Hosszú vívódás után megszűntek aggodalmai és valamennyire tisztábban kezdett látni. Még most sem, mert a háborúba való beavatkozás mellett kardoskodók táborába állni s így írt lapjában: „Sohasem állítottam azt, hogy az antant a demokrácia vagy a szocializmus érdekében indított volna forradalmi háborút. Ezt csak azok hiszik el, akik a szabadkőműves és a reformista körök állításait képzepznek veszik. Ami Olaszország beavatkozását illeti, ebben a kérdésben egyedül és kizárólag a nemzet érdekének megfelelően kell határozni.“

Belső küzdelme tovább tartott — és 1914 októberében bejelentette véleményváltozását. A bolgognai pártértekezleten megismételte nyilatkozatát, amelyet már előbb lapjában leközölt: *„Mi, mint emberek és mint szocialisták vajon ölbegett kézzel nézhetjük ezt a grandiózus drámát? vagy nem éppen a mi kötelességünk bizonyos kérdésekben a jáklavivőknek lenni? A szocialista párt azonban árulásnak vette Mussolini véleményváltoztatását, mire Mussolini öklével az asztalra csapott és lemondott az „Avanti“ igazgatóságáról. Még jogos járandóságát sem vette föl, pedig a legszűkebb anyagi viszonyok között élt.“*

Milánóban megegyeztetett fölemelte szavát: *„A győzők történelmet fognak írni, de akik kirovják magukat a küzdelemből, azok nem. Ha Olaszország hiányozni fog ebből a harcából, akkor ez a föld megint a holtak hazája lesz.“* Ezzel visszavonult a közélettől s nem törődött azokkal, akik véleményváltoztatását meg nem értve árulónak bélyegezték s úgy beszéltek róla, mint aki niindörökre „lejáratta“ magát. Kizárták a párthól is.

Bátorság!

Visszavonultságában élénkebb volt, mint valaha és a szitkozódások közepett új küzdelemre készült, új életcélokkal s az volt a vágya, hogy mindentől és mindenkitől függetlenül tudja magát. Tudta, hogy az új küzdelem csak akkor lehet eredményes, ha saját sajtószerve lesz, ezért egyetlen garas nélkül, bérelt nyomdában, néhány nap alatt lapot is

Élt. A lapos mindössze néhány fiatal, tapasztalatlan szocialista újságíró tudott szerződést, akik azonban egytől-egyig hívei voltak. 1914 november 15-én, egy borús, ködös reggelen jelent meg a „Popolo d'Italia” első száma. A lap első számának olyan sikere volt, hogy az emberek egymás kezéből tépték ki Milánó utcáin. A lapfejen a cím mellett a következő két mondat állt: „Akié az acél, azé a kenyér” és „A forradalom az az eszmé, amelyik már megtalálta fegyvereit.” Az első mondatot Blangitól, míg a másodikat Napoleontól idézte a „Popolo d'Italia” igazgatója. A vezéreknek egyetlen szó volt a címe: „Bátorság!”

Olaszország legszeretettebb és leggyűlöltebb embere

Mussolinin mostmár semlegesnek elképzelni éppen olyan lehetetlenség lett volna, mint éjjelkor a napot látni az égen. Minden idejét azzal töltötte, hogy mozgalmának érdekében fölrazza az országot. Fölkereste régi párthíveit, új lelkűt öntött beléjük és készült az utolsó kísérletre. Lapjának Via Paolo da Cannobio-utcai szögletes kis fészkeből az ország legelgúgottabb zugába is eljuttatták fölhívásait, szervezett, tömörített megalakította a forradalmi eszmék első fascióját, igyekezett eszméjének megnyerni a kis pártokat s elhatározott szándéka volt országos tüntetést rendezni a semlegesek ellen. Pártjának minden egyes tagja úgy tekintett rá, mint a mozgalom egyedüli vezérére. Sietve csatlakoztak hozzá és vezetőjöknek ismerték el a beavatkozáspártiak, köztük Corridoni, Battisti, Corradini, Federzoni, Marinetti, a köztársaságiak, a nemzeti párt tagjai, a szindikalisták, a liberálisok, a futuristák, az irredentisták, az egyetemi hallgatók és a hadsereg tagjai. Harmónikus összhangban gyűltek össze valamennyien Mussolini körül és rövid idő alatt Mussolini lett Olaszország legszeretettebb és leggyűlöltebb embere. Szerkesztőségének odújából, fiatal, de lelkes újságíróival Mussolini átgúrta az olasz közvéleményt és ezzel megvalósította a háború morális előkészítését.

Sürgötte a háromhatalmi egyezmény fölmondását, követelte az óvatossági rendszabályok életbeléptetését, igyekezett meggyőzni arról az olasz közvéleményt, hogy a Franciaországban elcsesett olasz önkéntesek halála elég ok a beavatkozásra. Nem esett abba a hibába, hogy a háború módjait és időtartamát elmélkedjen. „En azon a véleményen vagyok, hogy a hadvezetés a hadseregparancsnokok dolga és abba nem kell beavatkozni politikuskoknak és az ügyvédeknek.”

„...még ma a csatáértre indulni!”

A következő év tavaszán Mussolinin letartóztatták s ezúttal tizenegyedikszor bebörtönözték. Kiszabadulásakor leplezték le Garibaldi emlékművét és a leleplezési ünnepség szónoka Gabriele d'Annunzio olyan beszédet mondott, amelyet lehetett a háború riadójának nevezni. A belső helyzet a beszéd után rohamosan megváltozott. A kormány ellenállását megtörték. Sötét politikai vívdás követte a kormány álláspontjának megváltozását s a nagy zűrzavarban csak a király határozott beavatkozása tudott rendet teremteni...

1915 május 24-ikén azon a napon, amikor Ausztria-Magyarország megkapta az olasz hadüzenetet, Mussolini volt az első, aki bejelentette, hogy megszüntet minden további politikai vitát: „Nekünk olaszoknak más kötelességünk nincs, mint még ma a csatáértre indulni.”

Giorgio Pini munkája nyomán ismerteti:

(Marjalaky)

fejfájás
ellen
Betrálás
parztilla!

Jávor Béla riportja:

Földi Janka, egy nagyváradi szobalány személyében — új magyar drámairónő jelentkezik

Madáchot, Shakespearet és Stefan Zweigot olvassa. — Erdekfeszítő történelmi dráma-kísérlete Nagy Lajos korában játszódik.

„A nagyságos asszonyban a női ideál megtestesülését látom” — mondja Földi Janka az úrnőjéről, — aki maga gépeli le szobalánya kézíratait

— Janka fiam, ma délután vasalni kellene.

— Jaj, nagyságos asszony engedje meg, hogy holnapra halasszuk, mert ma kitűnő hangulatban vagyok és be szeretném már fejezni a második felvonást.

— Hát jó, halasszuk holnapra.

A Nemzeti Bank nagyváradi palotájának földszinti lakosztályában gyakran hangzik el ilyen párbeszéd egy melegszerű, emelkedetten szociális gondolkodású úriasszony és háztartási alkalmazottja között. A hölgy: Gherga főszámvevő német származású felesége, a leány egy biharpüspöki földművescsalád sarja: Földi Janka.

Hire van ennek Váradon. Drámaíró cseléd-leány! Aki takarítás közben darabja prológját szavalja és néha szalmát ki magát asszonya előtt, hogy hirtelen ihlet szállta meg, azért félbe kellett hagyania a munkát és vissza kellett vonulnia a szobájába, papírra vetni váratlanul támadt szép gondolatait. Hát nem hallatlan!

„No, én tudomisten pofonútném...”

— No én tudomisten pofonútném — jegyezte meg, bizonyára félig tréfásan, egy különben nagyműveltségű és finomlelkű hölgy, aki előtt az irodalommal foglalkozó háztartási alkalmazott esetét mesélték nekem.

Előttek kissé valószínűtlenné tűnt fel az ügy; ki kellett hát szállnom a helyszínére, hogy vizsgálóbíró módjára kivizsgáljam a kettős bűncselekményt: a cselédelkényeztetés és az avatlanulirodalomközlekedés gonoszítottait.

Bejelenttem magam. És a megjelölt időpontban becsengettem.

Filigrán természetű, kellemes arcú fiatal leány fogadott az előcsarnokban. Fekete ruha volt rajta, fehér kötény és bőbita nélkül. Földi Janka volt, a drámaíró háztartási alkalmazott. Ugy viselkedett, mint egy szerény, de azért öntudatos házilány. Rögtön az előcsarnokból nyíló szobájába vezetett; világos bútorzatú leányszoba ez, lehetne a ház kisasszonyáé is. Mindjárt éreztem: a kis Jankának otthona van itt. Nem alkalmazott ő, hanem megbecsült családtag.

A kis Janka színpadról álmodott

— Hogy került ide? — volt az első kérdésem, mikor helyet foglaltunk a hímzett fehér terítővel letakart asztal mellett.

Janka eleinte kis lámpalázzal küzdött és észrevehetően válogatta szavait. De hamar visszazökkent a beszéd természetes hangnemébe és közvetlenül, kedvesen, pacyon értelmesen csevegett.

— Akkor vesztettük el vagyunkat — mondta —, mikor szüleim gimnáziumba akartak kül-

deni. Nehéz, küzdelmes idöket éltem át s nem tudtam végezni csak hét elemit Biharpüspökiben. Maradhattam volna azért otthon is, a szülei házában. De vágytam jobb körökkel érintkezésbe kerülni és hálás vagyok a Jóistennek, hogy ide vezért. Igazi otthonra találtam. Jóság és megértés veszt körül. A nagyságos asszonyban a női ideál megtestesülését látom. Szeretnek itt és nem haragszunk az irtalommal foglalkozom. Söt ellenkezőleg. Hallgathatom a rádiót, jó könyveket kapok, leülhetek a zongora mellé elklimpirozni egy-egy dalt, amit különösen szeretek és a nagyságos asszony segít néha átgépelni a kézírataimat... Nyáron fizetett szabadságot kapok és délutánonként rendszerint van pár óra szabadidőm. De én nem élek vissza jószágokkal. Minden munkát rendszeren elvégzek.

Megmutatta a kezét:

— Ma mostam.

Meleg szívek, nagy emberi értékek közelségét éreztem. És a kis Janka barna szeméből, homlokáról, szavaiból annyi teltségű sugárzott felém, hogy őszintén, fölénykedéstől mentesen, minden gúnyolódó szándék nélkül tereltem a beszédet az irodalomra.

— Mi készítette arra, hogy ilyesmivel foglalkozzék?

— Már gyermekkoromban az volt az álomom, hogy színésznő legyek. De a külsőm nem alkalmas erre: Kicsi vagyok. Azért színdarabírással akartam valahogy megközelíteni a színpadot.

Stiliztika, retorika és poétika a cseléd-szobában

— Volt, aki irányítsa, tanítsa?

— Senki. Magamtól tanultam. Szereztem középiskolai tankönyveket: stilisztikát, retorikát, poétikát, amelyek magyarázat hiányában eleinte úgy tűntek fel nekem, mint amikor zenéhez nem értő embernek kottát adnak a kezébe. De átkinlódtam magam rajtuk és most már tisztán látom az egészet. Aztán irodalomtörténetet tanultam, nem rendszeresen ugyan, de ismerem minden nagyobb magyar író és költőt. A magyar történelmet kitűnően tudom, világtörténelemmel is foglalkoztam, különösen érdekelt az emberileg is nagy történelmi alakok, szeretem a német mitológiát...

Mindjárt bizonyítékokkal is szolgált. A hencserről, egy vánkös alól Varga világtörténelmet szedett elő, a karosszék ülővánkosa alatt poétikáját tartogatja, a fehér ruhaszekrény egy polcáról középiskolai olvasókönyvet vett le, amely irodalmi szemelvényekkel van tele. Már félni kezdtem, hogy ez a húszéves, szomjas értelem annyi friss tudást szívott magába, hogy azzal nem tudnak meg-

Apraja nagyja

örömmel vásárolja karácsonyra

„BOMBIR”

csokoládé-bonbont

Nagyvárad, Aurel Lazar utca 4.

birkózni az én fáradt emlékezetemben szunnyadó régi ismeretek és aggodalmam a következő percben már jogosnak is bizonyult, mert a kis Janka minden kérdés nélkül latin idézetet vágott ki, amelyet én nem is ismerek s vissza se tudom itt adni, mert rösteltem még egyszer megkérdezni tőle, hogy pontosan lejegyezzem és ezzel leromboljam előtte tekintélyemet.

„Alexandrinokban kezdtem a szindarabomat...”

— S a darabja?

Nagyképűség nélkül felelte:

— Tulajdonképpen nem történelmi dráma, inkább csak történelmi háttérrel van... Nagy Lajos király korában játszódik a cselekmény. Először alexandrinokban írtam, de aztán okosabbnak láttam prózára térni át. A prolog azonban most is versben van írva. Megmutassam?

A szekrényből gondosan gépelt iv-oldalt vett elő. Gördülő alexandrinok, csengő rímek, naiv, de nem minden költőiség nélküli fordulatok sorsragédia árnyékát vetítik előre.

A kis Janka aztán részletesen elbeszélte a szindarab tartalmát. Az első felvonásban Vácon vagyunk, arató ünnepen, Turóci Tury Pálné nagyaszonny udvarán. Regősök érkeznek, akiknek vezetője Bálint, a király udvari lantosa... Ő a főhős. Habozik, megbosszulhatja-e anyja halálát a nagyaszonnyon. Színváltás: a budai vár. Lajkó, az udvari bolond, Bálint szövetségese, mesét mond a királynak, hogy kipuhatója, hogyan itélné meg a tervezett bosszúállást, de ekkor híre jön, hogy Endrét meggyilkolták. Lajos bosszút esküszik s ez felbátorítja az udvari lantost saját bosszútervének végrehajtására. Így indul a cselekmény. Ujabb színváltások következnek érdekes tehnikai megoldásokkal, hangulatátvitellekkel, amelyekben sok a leleményesség. Szerelmi bonyodalom se hiányzik: Bálint a nagyaszonny mostoha leányát, Ilonát szereti, akiért Vác városbadnagya is verseng... A második felvonásban Bálint megfojtja a nagyaszonnyt, de egy bűnjelből, amelynek már az aratóünnep jelenetében is szerepe van, arra következtetnek, hogy Ilona a gyilkos. A leány vállalja ezt szerelmeséért, aki nagy tusakodások után eleinte belemegy ebbe, mert abban bizik, hogy menyasszonyát fiatal korára való tekintettel nem ítéli halálra, ő pedig, a Nápolyban hadakozó király távollétében, a vele szemben ellenséges érzületű nádortól nem várhatja azt az irgalmat, amit Lajostól biztosan remél. De mikor Ilonát mégis halálra ítélik, habozás nélkül jelentkezik és a vérpádon végzi életét, mert a diadalmasan visszatérő király kegyelem levele későn érkezik.

„Nagyon sokat tanulmányoztam Nagy Lajos korát...”

Honnan veszi a bátorságot a hét elemít járt húszéves háztartási alkalmazott egy ilyen mese összeállítására?... Biztos, hogy nem lesz ebből a drámából irodalmi alkotás. Kicsit operaszöveg-könyv izü az egész. Vannak az elgondolásban is lényegbevágó hibák, a kivitelen pedig természetesen sok a kezdetlegesség, a szerző kortörténelmi tanulmányai se lehetnek elég alaposak... de annak ellenére, hogy tulnag fába vágta a fejszéjét a kis biharpüspöki földművesleány, ami súlyosbító körülménynek tetszik az ügy megítélésénél, nem lehet elkomolyodás nélkül figyelni nagyratörő igyekezetét és sok tehetséget eláruló teljesítményét.

— Hogy merete ezt megtenni? — kérdeztem elképpelve, miután befejezte a cselekmény itt-ott idézetekkel fűszerezett s mégis kerek és tömör elbeszélését.

Mosolygott.

— Nagyon sokat tanulmányoztam Nagy Lajos korát... És rengeteget olvasok. S csak komoly, jó könyveket... Ponyvát, pengős regényeket sohasem veszek a kezembe. Szeretem Hugo Viktori, Jokait; az Ember Tragédiáját számtalanszor áttanulmányoztam; Shakespeare ismertebb drámáit is olvastam; a modern szindarabok közül is sokat ismerek... Zilahy Lajos, Németh László. Nagyon szeretem Papini: Krisztus életét, de minden olvasmányom közül legjobban megragadott Hugo Viktor Hernaniája és Stefan Zweig Stuart Máriája. Emellett imádom az operákat, ha operát hallok, Istenhez érzem magam közel.

Hozzátette:

— Szigoruan vallási alapon állok...

Csend lett. Időre volt szükségem, hogy elraktározzam magamban a hallottakat és megrajzoljam magamban ennek a különös fiatal leánynak a lelki képét. Már el is felejtettem, hogy csak egy kis háztartási alkalmazottal ülök szemben.

MOTT MOTT Mindemitt MOTT

mikor megszólalt a csengő az előcsarnokban, Föld: Janka kísietett, betessékelt a vendégeket, s aztán visszaült a kis szobába az asztalka mellé.

„És néha mégis szomorú vagyok.”

— Megyek. — mondottam. — Magának dolga van.

— Oh nem, — felelte, — most szabad vagyok.

— Akkor még egy kérdést: Boldognak érzi magát?

Elgondolkozott. És szomorúság felhőzte homlokát. Igen, az irodalomban sok öröme van s vétkezne, ha helye ellen panaszkodni merne. És mégis néha buskomorság vesz rajta erőt. A társadalmi keretek hiányoznak neki, amelyek szellemi törekvésének megfelelőek. Művelt emberekkel szeretne érintkezni kenyérkereseti helyzetének

tudata nélküli. S mint hogy ezt nem bírja megvalósítani, visszavonultan él. Néha lázadzik, vergődik, ki szeretne törtüni, de nem találja meg a módját. Valószínű, hogy tilkon az irodalomtól várja a kitérés lehetőségét, de ezt nem vállalja be. Más belefogott egy regénybe is, amely ugy kezdődik, hogy egy Lausannei nevelőintézetbe riadtan futnak össze a leányok... Ez is jellemző. A multhai idegen országokba és más társadalmi rétegek életébe menekül irodalmi álmaiban, pedig, ha azt írni meg egyszerűen és őszintén, hogy mi történt vele Biharpüspökiben s hogy küzd és vívódik a megértő nagyváradi uricsalád szolgálatában, amely azonban lelki kielégülést nem és tiszteletreméltó igyekezete ellenére se tud nyújtani neki — akkor az ő készségével megírhatná talán egy szegény, tehetséges és törekvő lendületében zsákkucába került magyar leány drámaiban érdekes életregényét.

A karácsony csendje

Írta: Huzella Odön

Ti csak azt tudjátok, mit jelent a Karácsony öröme, vigassága, de sejtelmetek sincs arról, hogy milyen a karácsony csendje.

Ti csak azt tudjátok, hogy karácsonykor ajándékos kedvvel örvendezni kell. — nem ismeritek azonban az egyedül maradt lélek karácsonyi magányát.

Ti dallal, zeneszóval, pohárcsengéssel örvendeztek. — én még mélyebben zárkózom magamba és a Nagy Csend mélyén várom a Jézus születését jelentő csillag felvillanását.

Ti nemcsak a kivilágított kirakatok ragyogását látjátok, hanem halljátok a sokféle zsbongást is, ami üzletek, utcák lármabőségéből olvad össze. En csak a fényeket látom a sokadalmak torlódását. Látom a csomagokat, amiket tiszoktatós mosolyokkal visznek az emberek, látom az elcsuhanó párokat, amint meg-megállnak egy-egy kirakat előtt és összedugják a fejüket, hogy megbeszéljék a lándékoszasi lehetőségeiket. De nem zavaria meg a lellem ünnepváró, mély magányát semmi, mert a fények, amik most neonesővekből szikráznak, arra a nagy sugárzásra emlékeztetnek, ami kétézer év előtt abból az istállóból áradt szét, ahol a legnagyobb csoda történt: s amelyet annak idején az utat mutató üstökös fénye simogatott.

Ez a fényesség ma is itt tündökök. Csodálatos kincs ez a sugárzás, csak az nem látja meg, aki nem akarja. És az látja meg legjobban, akiben szétáradt a megilletődés karácsonyi csendje.

A karácsony külsőségeiben számomra évről-évre mindig ugyanaz. Mióta az édesanyámat is eltemették, az Ünnepestét egy jóbarátom kedves, meleg családi körében töltöm. Körösparti vándorlással kezdődik ez az este. A barátom házához Napkelet felé vezet

ez az út is. Az ég selyemkéken borul a Körspartra. Olyan ez a kékség, mint egy különös lélek kék tekintete, aki maga is a gyermeket áhító ünnepvárás. Aztán a baráti kör melegében ott van minden, ami az én csöndem világából hiányzik. A szerény polgári jólét, a karácsonyfa körül örvendező kis család, a zongora, amihez mindig odaül valaki, hogy fölcsendüljön a „Mennyből az angyal...” kezdetű ünnepi ének melódiája.

Ez az a pont, amikor bennem legmélyebbre tárul a csend. Ilyenkor gyakran Ribera „Jézus születése” képe jut az eszembe. Ezen a képen a karácsonyi csendet festette meg a nagy művész. Mária sötét ruhájából misztikus fényességgel emelkedik a halovány arc és az imádságra öszetett finom, fehér kéz. Fehér a kis Jézus alakja is. A kép többi részére azonban a megilletődés árnyékaj borulnak. A távoli hegyek felől mély csend ereszkedik le a halovány csillagok fényében a pásztorok egyszerű lelkük áhítatos, csöndjével veszik körül az Újszülöttet.

A Madonna szeme olyan kék ezen a képen, mint a karácsonyi éjszaka sugárzása és mint az a szem, amelyikből néha a megértés csendje tekint rám, máskor pedig a titokzatos várakozás csöndes örvendezése dalol belőle. Talán egy karácsonyon a beteljesülés fényessége fog onnan felvillanni felém...

...Mindenki úgy él, úgy ünnepel, ahogy tud és ahogy akar. Az emberek ma mindjobban keresik a bajokat és gondokat feledtető lármát, zenét, pohárcsengést. En úgy érzem, hogy karácsony mélyességét csak az tudja magábaölelni igazán, aki megérti a karácsonyi csönd lélektisztító erejét. És minél mélyebb csöndből fakad, annál inkább Istenhez zengő az örvendezés zenéjének ritmusa.

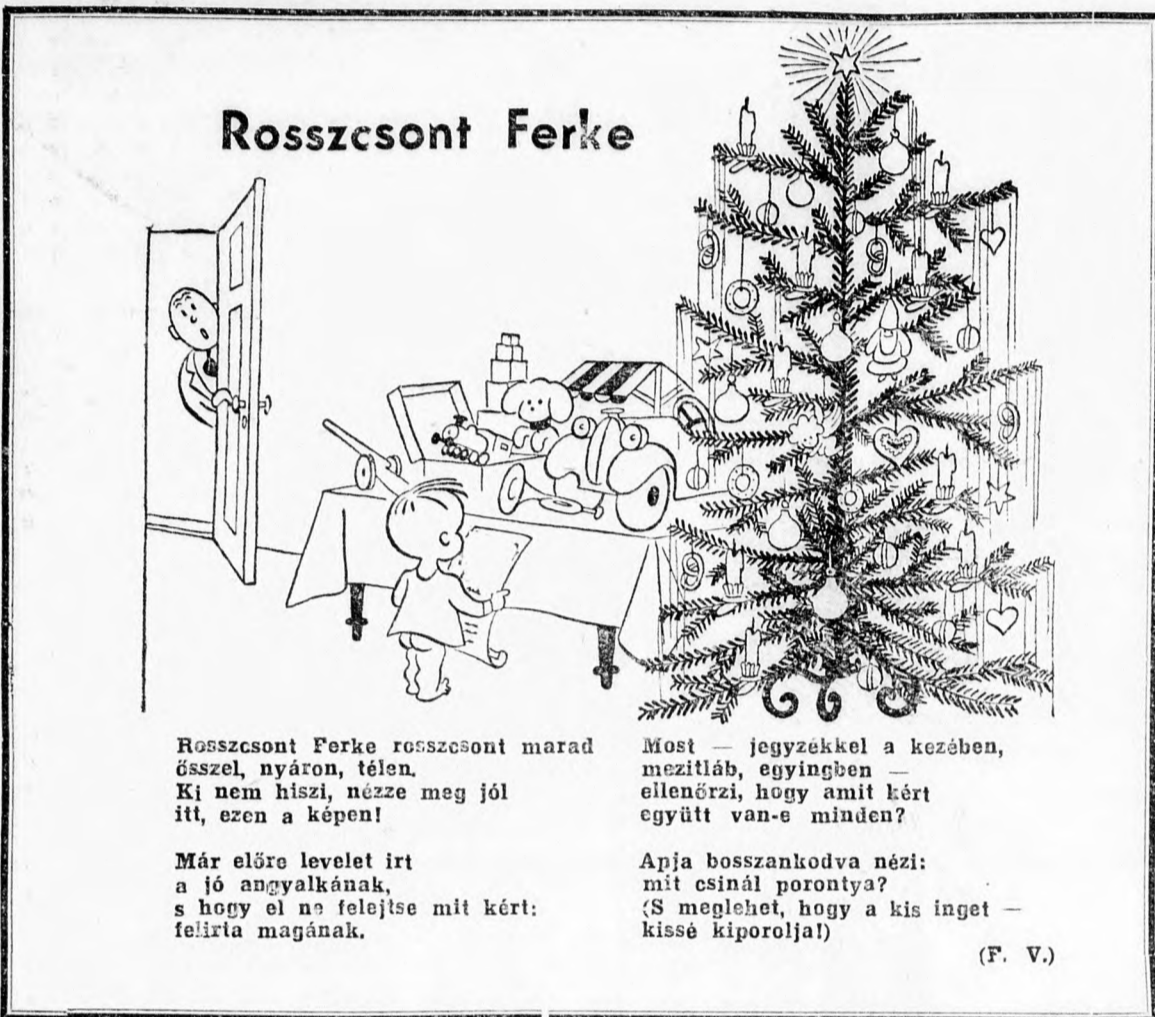
A GYERMEK

Rovatvezető: HORVÁTH ARPADNÉ

Boldog pásztorok

„... Kis pásztorok égtek a mezőn. És akkor megjelent a fényesség az égből. Nagy fényesség. Fel kellett arra figyelnie mindnyájuknak. Azoknak is, akik távolabb jártak a nyáj körül. És boldog félelemmel hallgatták a nagy igét, amit az angyal mondott a nagy csodáról. A csodáról, amely most történt, kissé távolabb az elhagyott istállóban.
Ti boldog pásztorok!
Milyen nagy jószág, szeretet és Messiás-várás lehetett a szívetekben, hogy nektek mutatta meg magát először a testet öltött Isten mosolygósan, melegét sugárzó alakban, egyszerűségben, kedvességben, amely a szívet lágy érintéssel emeli magához.
Ti boldog pásztorok!“ ...

Rosszcsont Ferke

Rosszcsont Ferke rosszcsont marad
ősszel, nyáron, télen.
Ki nem hiszi, nézze meg jól
itt, ezen a képen!

Már előre levelet irt
a jó angyalkának,
s hogy el ne felejtse mit kért:
felírta magának.

Most — jegyzékkel a kezében,
mezitláb, egyingben —
ellenőrzi, hogy amit kért
együtt van-e minden?

Apja bosszankodva nézi:
mit csinál porontya?
(S meglehet, hogy a kis inget —
kissé kiporoljal)

(F. V.)

Kis angyalok - nagymunkában

Megszólalt a csengettyű... Az ici-pici angyalok riadtnak ültek fel agyúcskáikban. Almos szemüket dörzsöltették és csodálkozva néztek egymásra.

Az ajtó fölnyílt, Mikulás apó jött be rajta. Nohát ez gyönyörű dolog! — zsörtölődött mély hangján —, ti ilyen nyugodtan alszotok? Oda lenn pedig a gyermekek nyugtalanokodnak, hogy még mindig nincs hó, talán nincs is tél, nem is lesz karácsony? Egy-kettő! Munkára fel! Hiszen egyetlen napotok van arra, hogy mindent elkészítsétek!

A hosszú, fehér hálóingés kis angyalok gyorsan fölkerelkedtek. Legelőször is letérdeltek, imádkoztak, azután szép kis ágyukat bevetették. Olyan kedves volt a sok kis fehér ágy egymás mellett, mindegyikre piros sziv volt festve. Az ágy fejénél Jézuska és a Szüzanya képe, az ágyakban meg sok-sok pehelypárna...

Most, amikor az ágyvetéshez fogtak, a párnákat nem vetették be, hanem az ablakhoz vitték őket. Pici ollóval fölvtágták a varrásokat és kiirtették belőlük a pehelytollat. Kavarognak a pehelyek, a felhők földeztették őket és a gyermekek

nagy öröme tovább szórták a földre...

Most azután csakugyan munkához kellett kezdeni. Megmosakodtak, fölvettek munkaruhájukat és kivonultak a hálóteremből. Egy csapat a játékokat rakta rendbe, másik csapat a karácsonyfadiszteken dolgozott, a harmadik a konyhában szorgoskodott, hogy a sok finom cukrot, m. zest, süteményt, nyálánkságot elkészítse. Volt egy sereg angyal — a nagyobbak közül —, akik bevásárolni repültek és voltak még, akik a postát nézték át és jeljegyezték, hogy ki — mit kért a Jézuskától...
Ez a munka bizony több napig eltartott!

Azután feldíszítették a karácsonyfákat és Jézuska születése napján boldogan jelentették, hogy mindennel készen vannak!

Ezt bizonyítják a gyermekek örömteljes, boldog, hálaadó imái...

A Gyermekekről postája

Mindannyiőtoknak nagyon boldog, Jézuskás karácsonyi kíván

A déle néni

Keressük meg az égen a karácsonyi csillagot

Tiszta időben, csillagos estén, a keleti égbolton, három csillagot láthatunk egy vonalban. Ugy néz ki, mint egy pálcza, amely a földre mutat. Ezeket a csillagokat Jákób pálcájának — vagy botjának hívják. Balra ezektől, a magasban, ragyog egy vörös-aranyfényű csillag. Olyan feltűnő, hogy nem lehet észrevétlenül. Ez a karácsonyi csillag. Csak a karácsonyi időben látható. A csillagászok, a tudósok, az Orion csillagkép legnagyobb csillagának nevezik. Mi, ezeretettel nézzük és köszöntjük: Üdvözlünk gyönyörű karácsonyi csillag, aki nekünk a mi édes Jézuskánk születését jelentette!

**Mikuluskálni nem szabad,
Mert az angyal - elszalad!...**

Karácsonyi történet

(Kis francia mese.)

Szegényes padlásszobában varrógépe mellett ült az özvegy — szorgalmasan varrt. Karácsony estéje lesz ma és semmi pénz nincs a háznál — gondolta szomorúan... Hét éves kis fia az ablakból nézte, hogy jönnek-mennek az emberek csomagokkal megrakva, azután oda ült édes anyja mellé és ezer kérdést intézett hozzá a Jézuskáról, a karácsonyról és reménykedett, hogy mivel ő jó és engedelmese volt, ő is fog ajándékot kapni. Legjobban szeretné — mondta —, ha egy kis fehér lovat, kardot, dobot hozna neki az angyalka... Anyja biztatta őt, de szemei könnyesek voltak... Fájt neki, hogy aligha teljesülhetnek kis fia kívánságai. Könyörgött a jó Istenhez: segítse meg őt és adjon boldog karácsonyt kisfiának.

— Anyukám! Ugy-e készítesz nekem estére karácsonyi lepényt? — kérdezte a gyermek. Már sötétedett, a munka készen volt, az anya éppen csomagolta, hogy hazaszállítsa.

— Ugy bizony! Sütök! — felelte a kis frúnak. — Van még félretéve pár tojás itthon. Egyebet meg talán kölcsön kapok a szomszédasszonytól. Csak fám nincs! — sóhajtott. — Pedig nélküli nem lehet!...

— Láttam én még a kamrában egy nagy tönköt — mondta a gyermek — verjük azt széjjel!...

Kimentek a kis kamrába és elkezdtek a fát hasogatni. Igen nehezen ment, hiszen szegény asszony évek óta próbálta már —, de soha nem bírt vele. Végre ketten szétverték és szemük tágra nyílt a meglepetéstől, amikor azt látták, hogy sok-sok arany- és ezüstpénz hull ki a fatönből.

Most értette meg a szegény özvegy, hogy férje megtakarított kis vagyonát hova rejtette el? Hirtelen halála megakadályozta, hogy közölje vele a titkot és hiába keresték mindaddig a pénzt, nem találták meg. A legjobbkor segítette hozzá őket a jó Isten. Nagy volt a boldogságuk!... Anyuka átküldte kis fiát a szomszédba, ő pedig sietett bevásárolni. Mire a gyermek hazatért, ragyogott a kis szoba! Ott volt a szép kis ló, a dob, a kard, a pompás lepény és a gyermek örvendezve ölelte át anyukáját a karácsonyfa fényében.

Sch. F.-né

Asszonyok dolga

Modern háziruhák — amiket a nagy ünnepnapokon is viselhetünk

Ura fontos szerephez jutnak télidején, amikor a vendéglátások is megkezdődnek, a háziruhák. Főleg vidéken időszerű az otthoni ruhák csinos és praktikus elkészítése, ahol a szálló-vendégek meghívása, ott tartása még megtartotta patriárkális jellegét.

A régi, úszályos, csipkés, szalagos pongyókák nem felelnek már meg a mai asszony karakterének, a kimonószerű „slafrok” pedig igazán nem idegen szemek elé való.

Négy szép, modern és a mai nehéz időkben is könnyen elkészíthető háziruha leírását közöljük most, ezek közül mindenki kiválaszthatja a neki legmegfelelőbbet. Valamennyit régi ruhákból is átalakíthatjuk és fogadóruháknak még este is alkalmasak, ha csak éppen nem házbájlról van szó.

1. Borvörös színű, puha szövetből készült, de lehet selyem, vagy bársony is, földig érő, bőven leomló szoknyával, dereka kabátszerű,

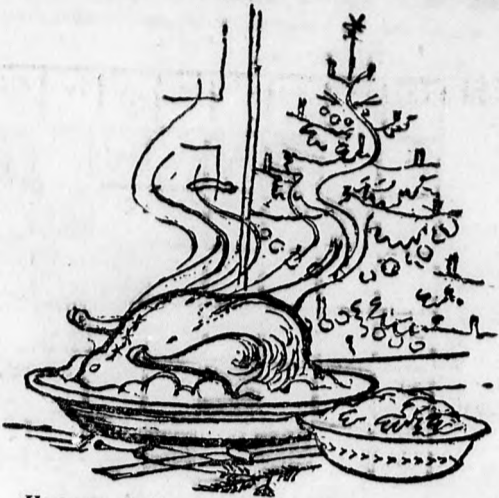
hosszú újjal, elől nyitott, középen mellényszerűen gombolódik övig, saját színű zsinórdíszítéssel.

2. Ezüst színű, tompakreppből készült, főleg vörösesbarna, vagy szőke nőknek alkalmas, álló gallérral, egyébként egyszerű felsőrészzel, hosszú újján keskeny, himzett kézelő, a szoknya övnélküli, alól bővülő, hosszú.

3. Rendkívül bájos, fiatalos sötétkék ruha, sima dereka elől végig gombolódik, kicsit ráncos, bő újját sima kézelő fogja össze, a szoknya csípőn alulig sima, onnan elől két oldalt 4-4 mély ráncba rakva hull a földig. Egyetlen díszje egy széles, sima fehér bubigallér.

A 4-ik főleg szőke hölgyeknek előnyös vékonyító a hatása. Tompatenyű paszellekkék selyemből készül, szorosan testhez álló, végig gombolt derékkal, keskeny kikerekített gallérral, újjá könyöktől lefelé szűk, gombok díszítik, szoknyája alól bő redőkben hull a földig.

A konyha körül

Hogyan kell megsütni a karácsonyi pulykát.
A megtisztított pulykának a fejét eldobjuk, a szárnyait levágjuk és levesnek, pörköltnek, rizses-húsnak, becsinálnak, stb. használjuk el. A combjaiból a vastag inakat egy kis ügyességgel és türelemmel harapófogóval könnyen kihuzgálhatjuk. Nem árt, ha a pulykát egy-két napig a jégen tartjuk, így porhanyósabb lesz a hús. Egy fiatal, 3 kilós pulykának két óra a sütési ideje, ha 5 kiló sulyu és hozzá még vén is, három óráig eltart, míg puhára sül. Ha nehezen puhul meg erre az időre, akkor egy kanál ecettel meglocsoljuk. Pulykát kétféleképpen süthetünk. Vagy sűrűn megtűzdeljük fehér szalonnával, vagy vékonyra kivert, tenyérnagyságu szalonnaszalagokkal beburkolva és zsirgolyóval körülkötözve sütjük meg. A kívül-belül megszórt pulykát befödhető lábasba tesszük, egy jó kanál zsirral leöntjük, melléje egy kanál vizet öntünk, majd 7-8 percnél kezd. Ekkor leveszszük a fedőt és gyakori öntözgetés közben szép pirosra sütjük.

Karácsonyi dióspatkó. Huszonnyolc deka liszthez 15 deka teavaját veszünk, tenyerünkkel összemorzsoljuk, adunk hozzá egy kanál porcukrot, csipetnyi sót, 2 tojássárgát. 3 deka élesztőt, 4 kanál langyos tejet. Ezt a gyúródeszkán a réstésztnál keményebbre kidolgozzuk, aztán két cipóba idomítva kelni hagyjuk. Töltelék: 20 deka cukorból sűrű szirupot főzünk, adunk hozzá 20 deka darált diót vagy mákot, 8 deka mazsolát, 2 deka citromotot finomra vágva és annyi mazsolát, hogy lágy ne legyen. Ezt rákenjük az ovális alakra kisodort tészta, összegöngyöljük, patkóalakra formáljuk és tojássárgával megkenve hűvös helyen pihentetjük, ha a tojássárga rajta megszáradt, ujjunkkal gyengéden megtapintgatjuk, miáltal márványszerűen megrepedezik.

Karácsonyi pulykaaprólék-leves. Karácsonykor a legtöbb polgári háztartásban ünnepi pecsényének pulykasült kerül az asztalra. Ennek aprólékjából készítjük a levest. A fejét és a nyakán lévő bőrt eldobjuk, de mivel a mája sem főzve, sem sütvé nem élvezhető, pulykamáj-öberlét készítünk belőle a leveshez. A szárnyat éles és nehéz késsel egy csapásra üssük át, hogy szilánkok ne kerüljenek a levesbe, mely különösen a gyermekeknek veszélyes, ha tele van apró szilánkokkal. A megmosott apróléket, miután megfelelő darabokra vagdaltuk, hideg vízben a tűzre tesszük. Félórai főzés után adunk bele egy kis fej hagymát, 5-5 deka kis kockára vágott sárgarépát, petrezselyemgyökeret, zellert, egy kis fej karfiolt és gombát. Megfűszerezzük só és a töröttborssal és félig puhára főzzük. Közben elkészítjük a pulykamáj-öberlét. Három deka vaját egy öblös tálban 3 tojássárgával habosra keverünk, aztán hozzákeverjük a szitán áttört, nyers pulykamáját, utána 3 evőkanál lisztet és végül 3 tojásfehérjének keményre felvert habját adjuk. Kellően megfűszerezve sóval, töröttborssal és vágott zöldpetrezselyemmel, ujjnyi vastagon zsirpapírra kenjük és megsütjük, ha kihült, kockára vágjuk és külön adjuk a leveshez. A levest mielőtt feltálalnók, piros vajás-rántással berántjuk és zöldesgestül tesszük az asztalra.

Ujvíci puncs. Egy kiló kockacukrot, 2 deci rumot, 3 narancs és 2 citrom levét, ugyszintén egy narancs és egy citrom héjának a felét hibátlan zománcu edényben 1 liter leforrázott teával befödve 2 órán át állni hagyunk. Aztán hozzáöntünk 1 liter felforralt fehérkort és 1 liter melegített, de fel nem forrált vörösbort. Ha erősebben szeretjük, még rumot adunk hozzá. Hidegen vagy akár forrón is elfogyaszthatjuk.

— Mit ajándékozzak neki?

— Uram, igen egyszerű:

1 MILLIÓ-t

Térjen be bármelyik sorsjegyrudába és vásároljon Állami Sorsjáték sorsjegyet.

Napjaink legértékesebb

ajándéka lesz: a remény

AZ ÁLLAMI SORSJÁTEK

HUZÁSA

JANUÁR 15. ÉS 18. AN

ÁLLAMI SORSJÁTEK

ELŐSZOR
ROMANIABAN EGY
10 MILLIÓS
NYEREMÉNY

KERESZTREJTVÉNY

48. (379.) szám.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
14		15						16				17
	18				19	20		21			22	
23	24			25					26			27
28				29	30			31				
32			33	34			35				36	
37		38		39	40		41			42		43
		44	45		46				47		48	
49						50						
		51			52	53			54			
55	56			57				58				59
60		61		62				63		64		65
66			67			68		69		70		71
72					73					74		
		75			76	77			78			
79	80		81			82			83			84
85												

Beküldendő sorok: Vízszintes: 1. és körül a rejtvényen, 39, 49 és 50. Függőleges: 4. 7. 10. 53 és 64. Beküldési határidő: január 10.

Vízszintes sorok:

1 Köröskörül: Karácsonyi ének három sora. 14 Mutatónévmás. 15 Összetételekben: légi. 16 Kun László király kedvese. 17 Idegen kettős hangzó. 18 Végén betűcserével: szárvíz. 19 Mária karján... a lény. 21 Női név. 23 Vissza:... von Sanders, a keleti török harctér német főparancsnoka a világháborúban. 25 B-vel: csillag. 26 Környezet, közismert idegen szóval. 28 Nagyban, kereskedelmi nyelven. 30 Jaj, klasszikus nyelven. 31 Ne legyen a szívünk ilyen a szent estén. 32 Magyar Torna Egyesület monogramja. 33 Német személyes névmás. 35... halála, Reviczky szép költeménye a Megváltó születésére. 36 Állat más-salhangzó. 37 Idegen kettőshangzó. 39 Egyházi hang. 43 Fölkiáltás. 44 Angol szem. 46 Karácsonyi sütemény. 47 Menyasszony. 49 Megfejtési próbálat. 50 Város, régi helyesírással. 51 Ferenczi Jakab Vilmos monogramja. 52 A Megváltó királyi őse. 54 Költői műfaj. 55 Fölkiáltószó. 57 Ilyen se legyen az ember karácsonykor. 59 Betű, fonetikusan. 60 Fűszert. 62 Erdei gyümölcs. 63 Ebből áll a könyv. 65 Karácsony... állítunk. 66 Származás. 68 Dávid király lantján is volt. 70 Háztartási cikk, van villanyerőre is. 72... hirtet-tek az angyalok. 73 Víz virág. 74 Egési termék. 75 Kutyát. 77... vad. 78 Sigmund Freud fogalma. 79 Igekötő. 81 Pestmegyei község, loversenyeiről ismeretes. 83 Veszprémi község, fogolytáborra volt. 84 Azonos magánhangzók, az egyik ekezet-tel.

Függőleges sorok:

2 Névmás. 3 A zenit ellenpontja. 4... stone. a híres nemzeti park Észak-Amerikában. 5 M-mel a végén: csillapítószer. 6 Azonos magánhangzók, egyik ekezettel. 7 Ők énekeltek az első karácsonyi éneket. 8 Lásd 17. vízszintes. 9 Kanári-név vége. 10 Inyenc, idegen szóval, fonet. 11 Vissza:... Kristóf, XVIII. századbeli piarista iskolai dramairó. 12 Skála-hang. 18 Közismert gazdasági egyesület kezdőbetűi. 19 Öröm, nyelvújításkori rövidítéssel. 20 Az... megtestesül. 22 Helyhatá-rozó. 24 Becézett férfinév. 27 Olajok jelzője. 29 Papkötő. 31 Ezekből áll az erdő. 34 Mohamedán bójt. 35 Két szó: olasz folyó, tisztítószert. 38... van a páztornak. 40 Próféta, ki megintette Dávidot. 41 Vissza:... Ákos, magyar jogtudós. 42 Város

Galiciában, 44 Német számnév. 45 Ehhez hű s jellemes ember. 47 Régi őrmezték. 48 Tóparti vá-roros Olaszországban. 53 Siber. 56... László, ka-lándor-vezér a mohácsi csata után. 57 Ez van a paasztor kezében. 58 Kémiai fogalom. 59 Ez le-gyen az ember szívében a jöletért. 61 Gólyó. 62 Finn tudós és diplomata. 64 A nyájörző latin ne-ve. 65 Híres volt a trójai. 67 Tárgyalás, vita, franciául. 68 Parti állat. 69 Szeszces ital. 71... mortale, tornamutatvány. 76 Somogyi járás-székhely. 78 Kerti eszköz. 89 Igekötő. 82 Kettős

Boldog karácsonyi ünnepeket kíván mindenkinek
Hans Gierling cég
Nagyvárad, Parcu Traian 6.
Újévi meglepetések olcsó árakban és nagy választékban.

mássalhangzó. 83 Német kettős mássalhangzó. 84 Névelő.

46. számú keresztrejtvényünk helyes megfejtése:

Vízszintes: 9. Mikszáth K. 15. Petőfi S. 43. Benedek. 46. Gaál Mózes.

Függőleges: 8. Arany. 14. Gárdonyi G. 16. Karinthy. 24. Tompa.

Helyesen megfejtették: Czákó Tubika, Csiby Lenke, Kiss Lajos, Tráger Misi, Pribék Imréné, Kovács Katalin, Dorner Ernő, Agoston Gyula, Vormair Klári, Glócz Edit, Beniczky Lászlóné, Gárdos Oly, Vendler László, Várakozó István, Györfi Angéla, Thiesz Rezső, Koncsag Margit, Szakáts Mihály, Koncsag Gizi, Koncsag Károly, Szabó Józsefné, Derzsy Zoltán, Moldován Vilma, Magossy Teréz, Magossy Magda, Magossy Sári, Kádár János, Czinege Zs., Novák Miklósné.

A jutalomkönyvet Magossy Teréz (Koloszvár) nyerte. Elküldöttük.

Karácsonyi szórakozások Nagyváradon:

Képiállítás:
Barát M. tárlata a Bazár bérpalotában.
Bálok, mulatságok:
Az NSE táncmulatsága kedde neste a klub-helyiségben.
A Törökvsé sportklub bálja december 26-án. Kolping teadélután december 26-án délután 5 órakor a Katolikus Legényegylet helyiségében.
Mozgóképzőházak:
Corso: **Kozákok.**
Dorian: **Egy mámoros bál éjszaka.**
Apolló: **1. Pinty és Pontv. 2. A két tökje.**

Jól öltözködni nem mindig könnyű,

különösen ha a természet formái elhanyagolt vo-nalnak. Ezen a legdrágább ruha sem érvénye-sül a unesztetikus látványt nyújt. **Pedig kel-le-mes külső és elegáns megjelenés, jó ajánló-le-vél.** De nemcsak esztétikai, hanem egészségi szempontból is **szükséges a női természet megfor-málása és összetartása.** A szabadon levő szer-vek rázódnak, a rossz szabású fűző pedig ká-roz nyomást gyakorolhat. Mindez sok bajt okozhat. **Fűzőt** sokan csinálnak, de jót keve-sen. **Valódi jót: KOVÁTS SANDORÉ** specia-listánál rendelhet. (Nagyvárad, Nilgesz-telep, Sinaia 4.)

SZÍNHÁZ

Az idei színiévad legjobb darabjai szerepelnek a Thália karácsonyi műsorán
Megnyitó előadások: Házitündér és Piroska

Karácsony első napján kezdi meg a Thália váradi vendégjátékait, melyeket még eddig nem tapasztalt érdeklődés előz meg. Az érdeklődés elsősorban annak a nagy gonddal összeállított nagyszerű műsornak szól, mellyel a karácsonyi ün-nepek alatt kedveskedik a színház a közönségnek. A világhírű angol író Dickens egyik legszebb regé-nyének színpadi változata, a karácsonyi hangulatu Házitündér című vigjáték kerül színpadra először Karácsony első napján délután 6 órakor és este 9 órakor és minden valószínűség szerint zsúfolt házak fogják végigtapsolni ezt az elragadóan ked-ves és aktuális karácsonyi darabot.

A második bemutató az ünnep harmadnapján este Barry Connors végtelenül mulatságos darabja a Fruska lesz, mely a vigjáték irodalom legpaza-rabb alkotásai közé tartozik. Hőse egy aranyos csupaszig kisleány, aki a maga finom tapintatával és ügyességével mindenkivel szembeszáll maga körül, hogy az imádtott férfi szerelmét elnyerhesse. Gaál Franci híres szerepét, a címszerepet a bájos és tehetséges Kovács Kató alakítja, de mellette jobbnál-jobb feladathoz jut az egész prózai együtt-tes Tóth Elek mesteri rendezésében.

Az ünnep mindkét napján délután 3 órakor az annakidején nagysikerű arattott kedves és mu-lattató vigjáték a Boldog órák kerül színpadra olesó helyárrakkal.

Arcképek

Különbéle
szavanként 3 lei

Művészi kötésből
maganóra vehető Nagy-váradon az Orsolya-zárdában.

Mindenes
szakácsné felvétetik. — Jelentkezni d. u. 2-4 óráig, Nagyvárad, Str. Delavrancea 33. szám.

Allást nyec
szavanként 2 lei

Egyedülálló
férfi vagy nő irodai munkára felvétetik, vi-déken. Cim a kiadóban

Adás-vétel

Nagyon
magas arat fizetek bri-lháne tárgyakért. — Herbet ékszerárúház. Nagyvárad, Bulevar-dul Reg. Ferdinand 3.

Harmonium
használt, eladó. Akor-deont veszek. Kádár János tisztviselő, Joa-nis, Bihar.

Veszek
magas aran arany, ezüst, briliáns ekeze-reket. Haslinger ek-szer. Nagyvárad, Str. Reg. Ferdinand No. 8.

Ha cséplőgépet,
trakort, motort, olaj-malmot, gőzgépet akat venni, vagy eladni, for-duljon bizalommal Nagy Sándorhoz, — Oradea Str. D. Cantemir 24.

PŰHA OLMOT
ahandóan vesz a Szent-lászló-nyomda r. t.

Lakás
szavanként 3 lei

Háromszobás
utcai lakás azonnal ki-adó, irodának is. Str Vlahuta 44. Nagyvárad

Kiadó
azonnalra 3 szobás mo-dern földszinti, utcai lakás. Nagyvárad, Str Dorobantilor 22. Tele-phon 31-72.

ÁGYBA REKAMIÉBA
Epeda
10 ÉVI JOTÁLLÁS...BRATCA JUD. BIHOR

